

Nuorisotyötä koulun arjessa

Kuvaus koulunuorisotyöstä Lahdessa

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK), Sosiaaliala

2021

Emmi Junnila

Tiivistelmä

Tekijä(t) Junnila, Emmi	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 28 sivua, 1 liite	Valmistumisaika 2021
Työn nimi Nuorisotyötä koulun arjessa Kuvaus koulunuorisotyöstä Lahdessa		
Tutkinto Sosionomi (AMK)		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio Koulunuorisotyö, Lahden nuorisopalvelut		
Tiivistelmä <p>Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli kirjoittaa kuvaus Lahdessa toteutettavasta koulunuorisotyöstä. Työn tarkoituksena oli parantaa koulunuorisotyön tunnettavuutta. Koulunuorisotyö vakituisesti koululla toteutettavana työnä on vielä verrattain uusi, vaikka nuorisotyötä kouluissa on eri muodoissaan tehty jo pitkään.</p> <p>Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Lahden nuorisopalvelut. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä koulunuorisotyöntekijöiden kanssa. Koulunuorisotyöntekijät osallistui- vat kuvauksen sisällön ja aihe-alueiden määrittelyyn. Tiedonkeruumenetelminä tässä työssä toimivat aivoriihi sekä toimeksiantajalta saadut materiaalit.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsittelin koulunuorisotyötä, kouluhyvinvointia ja monialaista yhteistyötä. Perehdyin osallisuuden ja yhteisöllisyyden teemoihin, jotka liittyvät läheisesti sekä koulunuorisotyön arvoihin että kouluhyvinvoinnin toteutumiseen. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi kuvaus koulunuorisotyöstä, joka on raportin liitteenä.</p>		
Asiasanat koulunuorisotyö, kouluhyvinvointi, osallisuus, monialainen yhteistyö, yhteisöllisyys		

Abstract

Author(s) Junnila, Emmi	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2021
	Number of Pages 28 pages, 1 appendix	
Title of Publication Youth work in schools as a part of everyday life A description of school youth work in Lahti		
Name of Degree Bachelor of Social services (UAS)		
Name, title and organization of the client School Youth work, Lahti City youth services		
Abstract <p>The purpose of this functional thesis was to increase knowledge of the school youth work in Lahti. The aim was to create a description of how school youth work is practiced in Lahti.</p> <p>The commissioner of this thesis was the Lahti City youth services. This work was made in collaboration with youth workers who participated in defining content of the description.</p> <p>The functional methods used in this thesis consisted of brainstorming session and informal group meetings with youth workers. Commissioner also provided documents which were used while creating the description.</p> <p>The theory section is based on youth work in schools, school wellbeing and multiprofessional and cross-sectoral collaboration. The thesis also examined participation and sense of community in schools which are both goals of the youth work as well as the sectors of school wellbeing. The result of this process was a description of the school youth work in Lahti. The description is an appendix of this thesis.</p>		
Keywords Youth work in schools, school wellbeing, multiprofessional work, participation, sense of community in schools		

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön lähtökohdat	3
2.1	Työn tausta ja kohdeorganisaatio	3
2.2	Työn tavoite ja tarkoitus	3
3	Kouluhyvinvointi	4
3.1	Kouluhyvinvoinnin ulottuvuudet	4
3.2	Osallisuus ja yhteisöllisyys	7
4	Koulunuorisotyö	9
4.1	Nuorisotyö koulun toimintakulttuurissa	9
4.2	Koulunuorisotyön työmuodot	12
5	Monialainen yhteistyö	16
5.1	Monialaisen yhteistyön muodot	16
5.2	Oppilas –ja opiskelijahuolto	17
5.3	Alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointityö	19
6	Opinnäytetyöprosessi	21
6.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	21
6.2	Opinnäytetyön tiedonkeruu	21
6.3	Opinnäytetyön eteneminen	24
7	Pohdinta	27
7.1	Eettisyys ja luotettavuus	27
7.2	Opinnäytetyöprosessin arviointi	27
7.3	Jatkokehittämissuhteet	28
	Lähteet	30

Liitteet

Liite 1. Nuorisotyötä koulun arjessa

1 Johdanto

Opinnäytetyöni käsittelee Lahdessa toteutettavaa koulunuorisotyötä, ja työn mahdollisuuksia tuoda uusia näkökulmia koulun työskentelyyn sekä edistää nuorten osallisuutta ja kouluhyvinvointia. Koulunuorisotyön kehittäminen alkoi Lahdessa valtakunnallisen koulutuksellisen tasa-arvon kehittämishankkeen myötä vuonna 2013. Hankkeen tarkoituksena oli kehittää lasten, nuorten ja perheiden palvelukokonaisuutta. Koulunuorisotyö oli tuolloin uusi työmuoto, ja työstä saatujen erinomaisten palautteiden myötä työmuoto vakinaistettiin. (Lahden kaupunki 2017.)

Koulunuorisotyö on ennaltaehkäisevää työtä, jolla tähdätään koulun yhteisöllisyyden edistämiseen. Ryhmien kanssa tehtävä työ pyrkii parantamaan oppilaiden välistä vuorovaikutusta ja jokaisen yksilön valmiuksia toimia ryhmässä. Erityisen tärkeä osa-alue koulunuorisotyössä on oppilaiden osallisuuden ja aktiivisuuden edistäminen, ja työllä halutaankin tarjota myönteisiä kokemuksia osallistumisesta ja vaikuttamisesta. Koulunuorisotyön tavoitteena on lisätä oppilaiden kouluviihtyvyyttä ja yhteisöllisyyttä, ja edistää turvallisen kouluyhteisön syntymistä. (Lahden nuorisopalvelut 2021.)

Nuorisotyön ja koulumaailman yhteistyötä on aiemmin leimannut kummankin tahon toimiminen omista lähtökohdistaan ja tarpeistaan käsin. 2000-luvun aikana nuorisotyön ja koulun yhteistyö on alkanut muotoutua entistä enemmän tavoitteelliseen ja keskustelevaan muotoon, ja samalla koulu on avautunut ammatillisen nuorisotyön asiantuntijuudelle. (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 14.) Koulunuorisotyö on kehittyvä työmuoto, ja siitä käytetään eri tehtävänimikkeitä kunta – ja koulukohtaisten tarpeiden mukaisesti (Pohjola 2010, 2-3)

Koulumaailmassa työskentelee useita eri ammattiryhmiä edustavia aikuisia ja koulun työyhteisöllä on suuri merkitys nuorten hyvinvointiin. Nuorisotyö on tuonut kouluihin uusia ammattilaisia, jotka pyrkivät nuorisotyön menetelmien avulla kehittämään koulujen toimintaa. Nuorisotyöllinen työote, joka lähtee liikkeelle nuorten toiveista, voi osaltaan tuoda kouluun uusia työtapoja ja lisätä luotettavien aikuiskontaktien määrää. (Kiilakoski 2015, 59.)

Koulunuorisotyön kehittäminen on ajankohtaista lähivuosina myös valtakunnallisesti. Opetus – ja kulttuuriministeriön valtakunnallisen nuorisotyön – ja politiikan ohjelmassa kouluissa ja oppilaitoksissa toteutettava nuorisotyö on yksi painopistealueista. Nuorisotyön ja koulujen yhteistyötä on tarkoitus mallintaa, vahvistaa ja kehittää useilla osa-alueilla. Nuorisotyöllä nähdään paikka erityisesti nuorten tarpeiden tukemisessa, kouluviihtyvyyden lisäämisessä, ja koulukiusaamiseen puuttumisessa. Kouluissa toteutettavan nuorisotyön nähdään sekä

mahdollistavan nuorten sujuvan siirtymisen koulutusasteelta toiselle, että edesauttavan tiiviimpää yhteydenpitoa oppilaitosten, vapaa-ajantoimintojen ja kansalaisyhteisöjen välillä. (Opetus –ja kulttuuriministeriö 2020, 36-37.)

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena työnä, jonka tavoitteena oli kirjoittaa kuvaus Lahdessa toteutettavasta koulunuorisotyöstä. Työn tarkoituksena oli parantaa koulunuorisotyön tunnettavuutta. Työn teoriaosuus perustuu koulunuorisotyön, kouluhyvinvoinnin ja monialaisen yhteistyön teemoihin.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat

2.1 Työn tausta ja kohdeorganisaatio

Opinnäytetyöni toimeksiantajana toimii Lahden nuorisopalvelut, joka vastaa koulunuorisotyöstä Lahdessa. Koulunuorisotyön tavoitteena on edistää koulun yhteisöllisyyttä ja edistää turvallisen koulu yhteisön muodostumista. Työllä pyritään lisäämään aktiivisuutta, nuorten välistä vuorovaikutusta ja yhteistä tekemistä. (Lahden nuorisopalvelut 2021.)

Kiinnostuin koulunuorisotyöstä vuonna 2017 suorittaessani sosionomiopintojeni harjoittelua koulunuorisotyössä lahtelaisessa koulussa. Erityisesti monipuoliset työmuodot ja menetelmät sekä koulunuorisotyöntekijän osallistuminen nuorten hyvinvointityöhön useiden eri ammattilaisten kanssa innostivat minua. Suorittamani harjoittelun aikana ilmaisain kiinnostukseni tehdä opinnäytetyön koulunuorisotyöhön liittyen. Toivoin työntekijöiltä ajatuksia ja ideoita siitä, millaiselle työlle voisi olla tarvetta. Ideoita tuli muutamia. Tuolloin nousi esiin tarve tehdä koulunuorisotyötä kuvaava työ, jonka avulla voisi tuoda näkyväksi koulunuorisotyötä, sen eri työmenetelmiä ja osaa lasten ja nuorten hyvinvointityössä. Vielä tuolloin koulunuorisotyö oli suhteellisen uusi, ja monelle tuntematon työmuoto.

2.2 Työn tavoite ja tarkoitus

Työn tavoitteena oli kirjoittaa koulunuorisotyöstä kuvaus, joka esittelee koulunuorisotyötä työmuotona. Kuvaus sisältää tietoa siitä, miten koulunuorisotyö voi tukea nuorten arkea koulussa ja millainen rooli nuorisotyöntekijällä on monialaisessa yhteistyössä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli parantaa koulunuorisotyön tunnettavuutta ja vahvistaa työmuodon roolia osana koulumaailmaa.

Koulunuorisotyötä ja oppilaiden hyvinvointia lahtelaisissa kouluissa on arvioitu vuonna 2016, jolloin työtä ovat arvioineet koulunuorisotyöntekijät, koulun muu henkilökunta ja oppilaat. Arviointiraportista käy ilmi, että vaikka opettajat ja koulun muu henkilökunta kokevat koulunuorisotyön tarpeelliseksi, ei eri ammattikuntien välistä keskustelua ole tarpeeksi, eikä siihen ole tarvittavaa foorumia. Osa koulunuorisotyöntekijöistä on myös kokenut, että opettajien ja nuorisotyöntekijöiden välille ei ole muodostunut avointa dialogia, ja että yhteistyö on usein henkilösidonnaista. (Honkanen 2016, 12, 18–19, 29.)

Yhteistyön sujuvuus koulun eri ammattiryhmien välillä edellyttää yhteistä keskustelua ja suunnittelua, sekä osallistumista ja sitoutumista yhteiseen työhön. Koulunuorisotyön ei ole tarkoitus olla irrallinen työmuoto, vaan sen tulisi olla mukana kehittämässä uutta toimintakulttuuria ja edistämässä koulun yhteisöllisyyttä. (Lahden Nuorisopalvelut 2015, 4.)

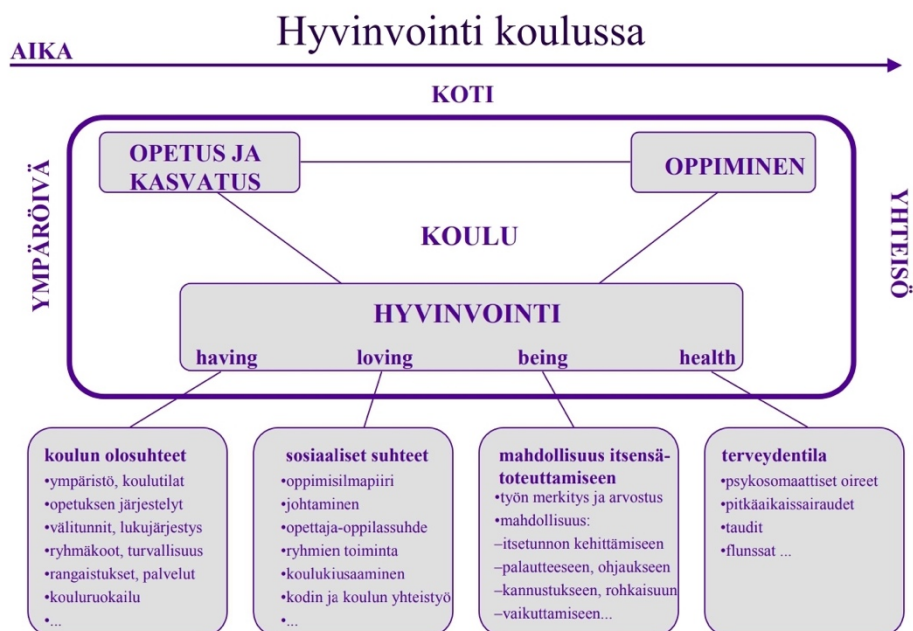
3 Kouluhyvinvointi

3.1 Kouluhyvinvoinnin ulottuvuudet

Kouluhyvinvointi on moniulotteinen käsite ja siihen liittyvät läheisesti käsitteet kouluviihtyvyys, tyytyväisyys ja kouluelämänlaatu. Eri tutkijat myös määrittelevät näiden käsitteiden suhteen toisiinsa hieman eri tavoin. Nuorten näkökulmasta kouluhyvinvointia tutkinut Janhunen (2013, 14-19) määrittelee kouluhyvinvoinnin yläkäsitteeksi, jonka toteutuminen edellyttää kouluviihtyvyyden ja koulutyytyväisyyden toteutumista. Kun koulussa viihdytään, myös kouluelämänlaatu on hyvä, ja koulussa voidaan hyvin. Perusopetuslain (1998/628, 2§) mukaan perusopetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen, eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen, ja antaa oppilaille elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Lisäksi opetuksen on edistettävä sivistystä ja tasa-arvoa yhteiskunnassa ja luotava oppilaille edellytykset koulutukseen osallistumiseen ja itsensä kehittämiseen.

Koulun merkitys lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäjänä voimistuu tilanteissa, joissa perheen omat voimavarat hupenevat. Eriarvoisuus ja hyvinvoinnin epätasainen jakautuminen näkyvät koulun arjessa. (Niskala & Pulju 2014, 53.) Wallin (2011, 27-28) toteaa, että toisaalta myöskään perheiden hyvä sosiaalinen status ei säästä lapsia mahdollisilta ongelmilta koulussa. Usein yksilöiden kriisit ja ongelmatilanteet syntyvät yhteisössä, ja tällöin niitä ei myöskään voida ratkaista yhteisön ulkopuolella. Jotta koulu voi olla toimiva yhteisö ja kannatella yksilöä, sen tulee synnyttää yhteisöllistä dialogia, luottamusta ja osallisuuden kokemusta yhteisön sisällä. Positiivisilla koulukokemuksilla on myös merkittävä vaikutus lasten ja nuorten myöhempään opiskeluvaiheisiin (Janhunen 2013, 22).

Suomessa kouluhyvinvointia on perinteisesti tarkasteltu Anne Konun väitöskirjan ”Oppilaiden hyvinvointi koulussa” (2002) jaottelun pohjalta. Konu on jakanut kouluhyvinvoinnin osa-alueet Erik Allardt (1976) hyvinvointiajatuksia peilaten. Konun kouluhyvinvointimalli (kuviokuva 2) on kehitetty oppilaiden näkökulmasta, ja siinä korostuvat neljä osa-aluetta: koulun olosuhteet (having), sosiaaliset suhteet (loving), mahdollisuus itsensä toteuttamiseen (being), ja yksilön terveydentila (health).

Kuvio 1. Koulun hyvinvointimalli (Konu 2002)

Koulun olosuhteilla (having) tarkoitetaan fyysisen kouluympäristön, ja oppilaille tarjottavien palveluiden toimivuutta koulussa. Olosuhteisiin liittyy se, millä tavoin kouluympäristön viihtyisyys, ryhmäkoot ja esimerkiksi työskentelyn jaksotus on otettu huomioon koulussa. Tähän sisältyvät myös koulussa käytössä olevat rangaistukset. Sosiaaliset suhteet (loving) muodostuvat koulun sosiaalisessa opiskeluympäristössä. Sosiaaliset suhteet näkyvät sekä oppilaiden vertaissuhteissa ja vuorovaikutuksessa, että oppilaiden ja opettajien välisissä suhteissa. Merkityksellistä on, miten koulun ilmapiiri vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin ja tyytyväisyyteen koulussa, ja esiintyykö koulussa kiusaamista. Tässä yhteydessä on kiinnitettävä huomiota myös siihen, miten kodin ja koulun välinen yhteistyö toimii. (Konu 2002, 44-46.)

Itsensä toteuttamisen mahdollisuudet (being) ja kokemus kouluyhteisöön kuulumisesta, sekä positiivisten oppimiskokemusten mahdollistaminen muodostuvat kouluhyvinvoinnin kannalta merkityksellisiksi. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että koulun tulisi tarjota kaikille oppilaille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua itseään ja koulunkäyntiään koskevaan päätöksentekoon. Oppilaan tulee saada kehittyä omassa tahdissaan, ja kartuttaa näin myönteisiä oppimiskokemuksia. Tällöin myös oppilaan omakuva itsestään oppilaana kehittyi positiiviseksi. On myös tärkeää, että oppilas saa arvostusta tekemästään työstä sekä koulussa

että kotona. Yksilön terveydentila (health) tarkoittaa yksilön henkilökohtaista terveydentilaa, johon vaikuttavat myös ulkoiset tekijät. (Konu 2002, 45- 46.)

Viime vuosina kouluhyvinvointia koskevissa tutkimuksissa on keskitytty kysymään, miten hyvinvointi toteutuu, ja mitkä osatekijät vaikuttavat keskeisimmin koettuun hyvinvointiin. Sekä oppilaiden että koulun aikuisten näkökulmasta merkittäviksi tekijöiksi nousevat koulun sosiaaliset suhteet ja yhteisöllisyys, sekä ilmapiiri ja yhteishenki. Janhunen (2013) on tutkinut kouluhyvinvoinnin osatekijöitä ja toteutumista nuorten näkökulmasta. Hän on tutkimuksessaan korostanut sitä, että nuoret ovat itse parhaita asiantuntijoita omaa kouluhyvinvointiaan koskevassa tutkimuksessa. (Janhunen 2013, 45.)

Nuoret esittivät useita osa-alueita, joiden kokivat olevan oleellisia kouluhyvinvoinnin kannalta. Näitä osa-alueita olivat koulun järjestykseen liittyvät asiat, kuten opetuksen laatu ja opetusjärjestelyt, kuri, järjestys ja työrauha, koulutilat ja ympäristö, opettajien ammattitaito, asenne ja suhtautuminen oppilaisiin, sekä kouluruoka ja ruokailu. Myös sellaiset arjen sujumiseen liittyvät seikat, kuten sujuvat koulumatkat ja kuljetukset, sekä kodin tuki ja sujuva yhteistyö kodin ja koulun välillä, sekä terveydenhoitaja, -kuraattori, -ja psykologipalvelut nousivat esiin. Hyvinvoinnin kannalta erityisen tärkeänä osa-alueena nousi esiin kaverisuhteet ja vertaisryhmä, sekä koulun ilmapiiri ja yhteishenki. (Janhunen 2013, 59-76.)

Kaverisuhteet oppilaat kuvasivat koulunkäynnin tärkeimmäksi edellytykseksi. Oppilaat pitivät tärkeänä sitä, että vertaisryhmässä hyväksytään mukaan joukkoon, hyväksytään yksilöiden erilaisuus ja jossa jokainen saa olla oma itsensä ja luottaa itseensä. Joukkoon koulumisessa oppilaat painottivat toiminnallista aspektia, eli osallisuutta toimintaan. Tutkimuksessa haastatellut nuoret ovat maininneet kouluhyvinvoinnin ensisijaiseksi osatekijäksi kaverisuhteet ja vertaisryhmän. Toimivat kaverisuhteet nuoret kokivat edellytyksenä koulunkäynnille. Vastaavasti oppilaat toivat esiin, että kiusatuksi tuleminen johtaa usein yksinäisyyteen, ja toivoivat koulun aikuisilta voimakkaampaa puuttumista oppilaiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. (Janhunen 2013, 59- 61, 80-81.) Samassa tutkimuksessa nuoret nostavat esiin myös koulun ilmapiirin ja yhteishengen vaikutuksen hyvinvointiin. Oppilaat kokevat, että turvallinen ja kannustava kouluilmapiiri edistää myös oppimista ja koulumotivaatiota. Nuorten mukaan vastuu koulun ilmapiiristä on kaikilla kouluyhteisön jäsenillä. Lisäksi nuoret toivoivat koulun aikuisilta oikeudenmukaista ja tasavertaista suhtautumista oppilaisiin. (Janhunen 2013, 68, 82.)

Myös koulun aikuisten näkökulmasta kouluhyvinvointiin vaikuttavat merkittävästi koulun sosiaaliset suhteet. Esimerkiksi yhteisöllisyys muodostuu ennen kaikkea oppilaiden välisissä kaverisuhteissa, mutta myös siinä, miten opettajat suhtautuvat oppilaisiin. Ryhmän tasavertaisuus ja luottamuksellinen ilmapiiri ovat tärkeitä. Opettajilla koetaan olevan suuri vastuu

luokan sosiaalisten suhteiden muotoutumisessa. (Ahokas-Heikkinen 2017, 31-33.) Koulun ilmapiiri ja luokissa vallitseva luokkahenki vaikuttavat monin tavoin kouluhyvinvointiin ja koulussa viihtymiseen. Koulun ilmapiiri muodostuu monista koulun toimintakulttuuriin liittyvistä asioista, ja myös koulun aikuisten keskinäiset suhteet heijastuvat koulussa vallitsevaan ilmapiiriin. Koulussa tulisi vallita turvallinen ilmapiiri, jossa oppilailla on tasavertainen asema toistensa kanssa, ja jokaisella mahdollisuus olla oma itsensä. (Ahokas-Heikkinen 2017, 34-36.) Vertaisryhmän merkitys on erityisen tärkeätä yläkouluiässä, jossa kaveripiiri vaikuttaa yksilön identiteetin kehittymiseen ja itsenäistymiseen (Ahokas-Heikkinen 2017, 41).

Kouluhyvinvointia luodaan pitkäjänteisellä työllä päivittäin. Hyvinvoinnin rakentaminen ei ole vain tiettyjen ammattiryhmien asia, vaan se kuuluu yhteisesti koko koulu yhteisölle, sekä yhteistyökumppaneille. Toimiakseen hyvin hyvinvointityö edellyttää sujuvaa tiedonkulkua, jossa yhteistyötahot ovat tietoisia nuorten koulunkäynnistä ja arjesta. Hyvinvointi koulussa vaatii taakseen positiivisen, kannustavan ja turvallisen ilmapiirin. Hyvän ilmapiiri luodaan yhteistoiminnalla, yhteisten käyttäytymis- ja toimintamallien kautta. Kouluhyvinvoinnin rakentamisessa erityisen tärkeä merkitys on ennaltaehkäisevällä työllä ja varhaisilla tukitoimilla. Tämä vaatii, että ennaltaehkäisevän työn toimintamallit koulussa ovat kunnossa. (Janhunen 2013, 95-98.) Kiilakoski (2015, 39) muistuttaa, että usein nuoret valitsevat itse ne aikuiset, joihin ovat kontaktissa. Tällöin kouluhyvinvoinnin kannalta merkityksellistä on se, että nuorilla on ympärillään luotettavia aikuisia, ja koulun toimintakulttuurin kehittämisessä otetaan huomioon myös nuorten ja koulun aikuisten välisten suhteiden vahvistaminen.

3.2 Osallisuus ja yhteisöllisyys

Sekä koulunhyvinvoinnin osa-alueina että koulunuorisotyön tavoitteina toistuvat käsitteet osallisuus ja yhteisöllisyys. Gretschel, Kiilakoski & Nivala (2012, 14-16) tuovat esiin, ettei osallisuudelle ole terminä olemassa tarkkaa määritelmää. Osallisuuden voidaan ajatella olevan vastuun kantamista ja vastaanottamista omista, toisten ja yhteisön asioista. Yksilöillä, ryhmillä ja yhteisöillä on tällöin mahdollisuus toimia, ja heidän ääntään kuunnellaan. Osallisuus ei siten ole pelkkää mukana olemista, vaan siihen kuuluu myös valta. Osallisuuden kuuluu se, että kaikilla on oikeus omaan identiteettiin ja arvokkuuteen osana yhteisöä tai muuta ryhmää. Osallisuus voidaan myös määritellä kokemukseksi siitä, miltä eri yhteisöissä toimiminen tuntuu. Osallisuus toteutuu tai on toteutumatta suhteessa yhteisöihin, kuten koulu yhteisöön, perheeseen tai harrastusryhmään. (Gretschel, Kiilakoski & Nivala 2012, 14-16.)

Kouluosallisuutta tulee tarkastella monitasoisesti ja sitä tulee edistää sekä yksilöiden, ryhmien että koko yhteisön tasolla. Yksilötasolla pyrkimyksenä on yksilön omanarvontunnon ja toimintakyvyn lisääminen, johon pyritään edistämällä lasten ja nuorten toiminta –ja vaikutusmahdollisuuksia yksilöinä. Tällöin lapsen tai nuoren tulee olla osallisena esimerkiksi itseään koskevassa päätöksenteossa. Yhteisötasolla yksilöille tulee turvata mahdollisuus osallistua neuvotteluihin ja luokan tai koulun asioista päättämiseen, sekä yksilölliseen kuulemiseen. Ryhmätasolla on tärkeää, että jokainen yksilö kokee olevansa osa ryhmää, ja oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta tuetaan. Yhteisön osallistavan kulttuurin luominen, kuten luokkien väliset kokoukset, oppilaskuntien ja hallitusten työskentely, sekä yhteisöllisyyttä edistävät tapahtumat synnyttävät osallisuutta yhteisötasolla. (Gellin, Herranen, Junttila-Vitikka, Kiilakoski, Koskinen, Mäntylä, Niemi, Nivala, Pohjola & Vesikansa 2012, 147.) Osallisuuden toteutuminen ja osallistumismahdollisuuksien lisääminen edellyttävät, että koulussa on valmiina yhteisöllisyyttä, joka muodostuu turvallisesta ja avoimesta kouluilmapiiristä. (Halme & Harinen 2012, 71).

Kouluosallisuutta tulee tarkastella monitasoisesti ja sitä tulee edistää sekä yksilöiden, ryhmien että koko yhteisön tasolla. Yksilötasolla pyrkimyksenä on yksilön omanarvontunnon ja toimintakyvyn lisääminen, johon pyritään edistämällä lasten ja nuorten toiminta –ja vaikutusmahdollisuuksia yksilöinä. Tällöin lapsen tai nuoren tulee olla osallisena esimerkiksi itseään koskevassa päätöksenteossa. Yhteisötasolla yksilöille tulee turvata mahdollisuus osallistua neuvotteluihin ja luokan tai koulun asioista päättämiseen, sekä yksilölliseen kuulemiseen. Ryhmätasolla on tärkeää, että jokainen yksilö kokee olevansa osa ryhmää, ja oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta tuetaan. Yhteisön osallistavan kulttuurin luominen, kuten luokkien väliset kokoukset, oppilaskuntien ja hallitusten työskentely, sekä yhteisöllisyyttä edistävät tapahtumat synnyttävät osallisuutta yhteisötasolla. (Gellin, Herranen, Junttila-Vitikka, Kiilakoski, Koskinen, Mäntylä, Niemi, Nivala, Pohjola & Vesikansa 2012, 147.) Osallisuuden toteutuminen ja osallistumismahdollisuuksien lisääminen edellyttävät, että koulussa on valmiina yhteisöllisyyttä, joka muodostuu turvallisesta ja avoimesta kouluilmapiiristä. (Halme & Harinen 2012, 71).

4 Koulunuorisotyö

4.1 Nuorisotyö koulun toimintakulttuurissa

Koulunuorisotyö on koululla toteutettavaa nuorisotyötä, jolla tähdätään nuorten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Toiminnan lähtökohtina ovat ennakoiva työote ja nuorisoyölliset menetelmät, joiden kautta toimimalla pyritään koulun toimintakulttuurin ja yhteisöllisyyden edistämiseen. Työ toteutuu luokkien, ryhmien ja koko kouluyhteisön tasolla. Työn pyrkimyksenä on edesauttaa toimivien vuorovaikutussuhteiden kehittymistä nuorten välille. (Lahden nuorisopalvelut 2015, 4.)

Koulunuorisotyön kohderyhmää ovat 12-15-vuotiaat nuoret. Yläkouluun siirtyminen tapahtuu nuorten kannalta murrosvaiheessa, jossa he tarvitsevat edelleen kasvunsa tueksi kiinnipitävyyttä, hyväksynnän saamista ja kuulluksi tulemistä (Hoikkala & Laine 2017, 6). Yläkouluun siirryttäessä nuoret kohtaavat rakenteellisia muutoksia, ja erityisesti suhde opettajiin muuttuu tiiviin luokanopettajasuhteen puuttuessa (Rajakaltio 2011, 168). Yläkouluun käyvät nuoret ovat nuorisotyölle ominainen kohderyhmä. Huomattava on, että koulunuorisotyö voi tavoittaa koulussa myös niitä nuoria, jotka eivät muutoin ole nuorisotyön tavoitettavissa. Tämä koskee varsinkin syrjäanvetäytyviä nuoria. (Kiilakoski 2015, 64.)

Nuorisotyön keinoin voidaan koulun toimintakulttuurissa edistää nuorten välistä vuorovaikutusta ja vertaistoimintaa, sekä lisätä osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia koulussa. Työssä painottuvat työmuodot, joiden tarkoituksena on lisätä ryhmien turvallisuutta ja oppilaiden osallisuutta. Työmuotoja toteutetaan eri luokka-asteiden kanssa. (Lahden kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2021, 35.) Koulunuorisotyön toteutuminen perustuu kouluyhteistyösuunnitelmaan, joka laaditaan yhteistyössä nuorisotyöntekijöiden, koulun johdon ja nuorisopalveluiden päällikön kanssa. Myös alueelliset yhteistyökumppanit voivat osallistua suunnitelmaan laatimiseen. Yhteistyösuunnitelman pohjana ovat opetussuunnitelman nuorisotyön kirjaukset sekä nuorisopalveluiden kehittämisohjelman tavoitteet. Suunnitelmassa huomioidaan koulun ja alueen erityispiirteet. (Unelius 2019.)

Nuorisotyö on perustaltaan ammatillista kasvatustyötä, jonka lähtökohtana on kannustaa nuoria toimimaan ja vaikuttamaan omaan elämäänsä. Nuoret nähdään aktiivisina toimijoina, joilla on halua tehdä ja toimia. Tarpeen mukaan nuorisotyöntekijä tukee nuoria näissä asioissa. (Soanjärvi 2011, 103-104.) Nuorisotyössä nuori kohdataan nimenomaan nuorena, sen sijaan että hänet kohdattaisiin oppilaana, potilaana tai erityispalvelun asiakkaana. Koulunuorisotyöntekijällä on mahdollisuus kohdata nuoret yksilöinä ja tätä kautta tukea heidän asemaansa. On tärkeää, että nuorilla on mahdollisuus keskustella koululla olevan aikuisen

kanssa ilman leimautumista erityispalvelujen käyttäjäksi. (Kiilakoski 2015, 57, 87.) Koulunuorisotyöntekijä on koululla nuorisotyön edustaja, joka tuo aktiivisesti ja pitkäjänteisesti esiin nuorisotyöllisen näkemyksen ja tuo sen osaksi koulun toimintakulttuuria. Koulunuorisotyöntekijän tarkoituksena on olla helposti lähestyttävä aikuinen, jota nuorten on helppo lähestyä erilaisissa asioissa. Nuorisotyöntekijä on kohtaava, kiireetön, helposti saavutettava ja läsnä oleva aikuinen. (Unelius 2019.)

Koulunkäynti kuuluu osaksi suomalaisten lasten ja nuorten elämää. Koulunkäynti on joukkomuotoista ja muodostaa näin ollen omanlaisensa pienoisyhteiskunnan. (Rajakaltio 2011, 62.) Koulu itsessään on vahva instituutio, ja siellä tapahtuvalle toiminnalle on luotu valmiit raamit. Ympäristönä koulu on kuitenkin moniulotteinen, ja se myös vaikuttaa nuorten arkeen monilla eri tavoilla ja tasoilla. Koulu muodostaa alustan kasvamiselle ja oppimiselle, jossa niin sanotun virallisen koulun lisäksi vaikuttavat nuorisokulttuurit, jotka kohtaavat toisensa koulussa. Koulu on vertaislatautunut tila, jossa nuorten on osattava olla osa ryhmää, ja tämän lisäksi koulussa korostuvat myös sukupolvien väliset vuorovaikutussuhteet. Koulu muodostaa kasvuyhteisön, jolla tarkoitetaan koulussa tapahtuvia kasvun, kasvamisen ja vuorovaikutuksen prosesseja. (Kiilakoski 2015, 31, 9, 28-29, 45-47.)

Koulusta voidaan erotella virallinen, epävirallinen ja fyysinen koulu. Virallisella koululla tarkoitetaan oppivelvollisuuden, opetussuunnitelmien ja tuntikehysten määrittelemää koulua. Virallisessa koulussa asiat tapahtuvat ennalta suunnitellulla tavalla, ja virallinen koulu arvioi oppilaansa. Suomalainen koulu muodostuu viralliseksi jo oppivelvollisuudenkin takia. Virallisen koulun päämääränä on koulun oppimäärän suorittaminen. (Paju 2011, 18-20.) Fyysinen koulu muodostuu sananmukaisesti koulun tarjoamista puitteista. Fyysinen koulu asettaa koulun toiminnoille rajat, ja näkyy esimerkiksi siinä, miten tilat ja aika on koulussa järjestetty. Fyysinen koulu näkyy konkreettisesti esimerkiksi siten, miten oppilaiden liikkuminen koulussa sallitaan, missä tiloissa on luvallista olla ja miten olemista rajoitetaan. Merkityksellistä on myös se, miten oppilaat on sijoitettu luokkatilassa, ja millaisia opiskeluvälineitä oppilailla on käytössään. (Paju 2011, 22-23.) Fyysinen koulu ja virallinen koulu ovat monella tapaa yhtä: koulua käydään tietyssä tilassa, jossa suoritetaan virallisen koulun asettamia tavoitteita (Paju 2011, 19).

Epävirallinen koulu muodostuu sosiaalisesta vuorovaikutuksesta sekä oppituntien aikana että niiden ulkopuolella. Epävirallisessa koulussa näkyvät erilaiset nuorisokulttuurit, ja nuorten toiminta kouluympäristössä. Epävirallinen koulu on liikkeessä, eikä sitä ole helppo ennakoida. (Paju 2011, 20-21, 25.) Oppilaan näkökulmasta katsottuna fyysinen, virallinen ja epävirallinen koulu ovat yhtä, eivät toisistaan erillisiä. Fyysinen koulu on opiskeluympäristö,

virallinen koulu arvioi heidät oppilaina, ja epävirallinen koulu osoittaa heidän paikkansa hierarkioissa. (Paju 2011, 23-24.)

Kiilakoski (2015, 34-36, 45-47) toteaa, että kun koulua tarkastellaan kasvuyhteisönä, tulee koulun toimintakulttuuria tarkastella yhteistoiminnan kautta. Koulun mahdollisuus tukea nuorten kokonaisvaltaista kasvua muodostuu sen kautta, miten hyvin koulu pystyy vaikuttamaan vuorovaikutuskulttuureihin, osallistumisen mahdollisuuksiin ja yksilöiden toimintamahdollisuuksiin. Se, miten nuorten väliset suhteet koulussa muodostuvat, ja se, millaisiin ryhmiin nuoret koulussa kuuluvat, vaikuttaa myös suoraan siihen, millaisia toimintamahdollisuuksia nuorilla koulussa on. Toimivan kouluympäristön tulisi mahdollistaa samanlaiset mahdollisuudet jokaisen nuoren toimijuudelle, mutta todellisuudessa varsinkin nuoren asema suosiojärjestyksessä vaikuttaa siihen, kuinka laajat toimintamahdollisuudet nuorilla on. Ylipäättään nuorten väliset vuorovaikutussuhteet vaikuttavat moneen asiaan koulumaa-ilmassa. Ne voivat näkyä ulospäin kiusaamisena ja ulossulkemisena, mutta niiden havaitseminen voi olla koulun aikuisille vaikeaa, erityisesti jos tilanteet vaikuttavat ulospäin vähäpätöisiltä. On muistettava, että ryhmätoiminnan tukeminen koulussa ei voi liittyä vain negatiivisiin ryhmäilmiöihin puuttumiseen, vaan sen tulee olla kokonaisvaltaista ryhmien hyvinvoinnista huolehtimista.

Koulun ja nuorisotyön yhteistyö perustuu uusien, nuoria tukevien rakenteiden tuomiseen osaksi koulun toimintakulttuuria (Kiilakoski 2015, 23). Porrastetusti vuosina 2017-2019 käyttöönotettu uusi opetussuunnitelma on tuonut uusia periaatteita koulujen toimintakulttuuriin. Opetushallituksen (2021) mukaan koulujen toimintakulttuurin tulee edistää osallisuutta, oppimista, hyvinvointia ja kestäväää elämäntapaa. Koulun tulee olla oppiva yhteisö, jossa kiinnitetään huomiota jokaisen oppilaan hyvinvointiin ja arjen turvallisuuteen, ja jossa luodaan mahdollisuuksia osallisuudelle. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteet, ja jokaisen yksilön yhdenvertainen kohtelu, yksilöllisten tarpeiden huomioonottaminen ja yhtäläiset vaikutusmahdollisuudet on otettava huomioon. (Opetushallitus 2021.) Koulunuorisotyö voi omalta osaltaan monipuolistaa virallisen koulun toimintaa ja ravistella vakiintuneita toimintamalleja. Tämä voi parhaimmillaan toimia oppimisena moneen suuntaan. (Kiilakoski 2015, 59.)

Koulussa toteutettavasta nuorisotyöstä on Suomessa tehty joitakin tutkimuksia. Nuorisotyö näyttää saavan jalansijaa erityisesti epävirallisen koulun kentällä. Ahon (2013, 47- 51) mukaan epävirallisen koulun kentällä työskentely on ominaisinta nuorisotyöntekijälle. Usein nuorisotyöntekijä kohtaa nuoria välituntien aikana, ja työskentelee nuorten sosiaalisten suhteiden parissa. Nuorisotyöntekijöiden kokemus on ollut, että epävirallisen koulun kentällä he pystyvät kohtaamaan nuoria oman persoonansa ja käyttämiensä menetelmien kautta.

Nuppolan (2013, 76) mukaan koulun henkilökunta arvostaa nuorisotyöntekijän joustavuutta ja erilaista tapaa kohdata nuoret. Nuorisotyöntekijä koetaan aikuisena, jolla on aikaa kuunnella nuoria. Nuorisotyöntekijän rooli nähdään merkittävänä myös kiusaamistilanteiden selvittelyssä ja kiusaamisen ennaltaehkäisyssä.

4.2 Koulunuorisotyön työmuodot

Kuvio 2 esittää työmuotoja, joita koulunuorisotyössä on Lahdessa toteutettu. Työmuotojen esittely perustuu sekä Tomi Kiilakosken (2015, 86-106) esittämään jaotteluun eri työmuodoista, että Lahden nuorisopalveluiden (2015, 4-14) kuvailuun koulunuorisotyöntekijöiden toteuttamista työmuodoista.

Kuvio 2. Koulunuorisotyön työmuodot

Koululuokkien kanssa tehtävä työ

Koululuokka on sosiaalinen tila, johon kuuluvat nuoret tuntevat toisensa, ja jossa kaikilla nuorilla on omat positionsa ja vakiintuneet tapansa. Koululuokka viettää yhdessä aikaa huomattavan paljon, ja tällöin siitä muodostuu intensiivinen sosiaalinen kokonaisuus. Luokan

koostumus päätetään sen jäsenistä riippumatta, mutta sen sijaan luokan ryhmädynamiikan, eli luokkahengen, rakentaminen on yleensä riippunut pitkälti nuorista itsestään. Ryhmädynamiikan kehitys ei kuitenkaan ole ongelmatonta. (Paju 2011, 43–44, 48 & Kiilakoski 2015, 95.)

Lahdessa koululuokkien kanssa tehtävä työ on monipuolista. Usein työ tulee ajankoh- taiseksi silloin, kun luokassa on yhteishengen tai sosiaalisiin tilanteisiin liittyviä haasteita. Luokkatyöskentely on tärkeää myös yläkouluun siirryttäessä seitsemäsluokkalaisten kanssa, kun nuoria pyritään ryhmäyttämään ja saamaan aikaan positiivista vuorovaikutusta oppilaiden välille. Luokkatyöskentelyn työmenetelminä voidaan käyttää luokkahavainnoin- tia sekä oppituntien aikana, että välitunneilla, jolloin on mahdollista saada kokonaisvaltai- nen käsitys ryhmän toiminnasta ja siihen liittyvistä haasteista. Nuorilla itsellään on aktiivinen rooli ryhmän haasteita nimittäessä. Luokkatyöskentelyssä voidaan hyödyntää nuorisotyön- tekijän ryhmänohjaamistaitoja ja menetelmäosaamista. Myös oppilashuoltoryhmän jäsenet voivat osallistua luokkatyöskentelyyn tarpeen mukaisesti. (Lahden nuorisopalvelut 2015, 4–7.)

Pienryhmätyö

Lahdessa on toteutettu myös kohdennettua pienryhmätyötä tarpeen mukaan. Tällöin ryh- miä on muodostettu oppilaille, joiden tarpeet ovat samankaltaisia. Pienryhmien toiminta on aina tavoitteellista, ja ryhmiä voidaan ohjata yhdessä moniammatillisesti, esimerkiksi yh- dessä koulukuraattorin, opettajan tai alueen nuorisotyöntekijän kanssa. (Lahden nuoriso- palvelut 2015, 8.)

Yksilötyö

Nuorisotyöntekijän työote nuoren kohtaamisessa on muita ammattikuntia rennompimpi ja mah- dollistaa välittömän kohtaamisen. Yksittäisten nuorten kohtaaminen tapahtuu yleensä va- paamuotoisesti ja joustavasti, esimerkiksi välituntikohtaamisina. Koulunuorisotyöntekijät haluavat välttää niin sanottua viranomaisvastaanoton leimaa, ja päästä nuorten kanssa sel- laisiin keskusteluihin, joihin ei muutoin koulussa päästä tarttumaan. Yksilökohtaamisten toi- votaan olevan ennaltaehkäiseviä, ja näin välttää turhaa ongelmakeskeisyyttä. Mikäli työtä tehdään yksilön ongelmien ratkaisemiseksi, keskiöön nousee koko hyvinvointi, ei pelkkä yksilön ongelmiin tarttuminen. (Kiilakoski 2015, 88.) Yksilötyötä on Lahdessa toteutettu tar- vittaessa mukaan, ja siinä korostuvat nuorten omat tarpeet. Yksilötyö voi olla aiheellista esimerkiksi nuorten arjenhallintaan liittyen. (Lahden nuorisopalvelut 2015, 8.)

Työ vanhempien kanssa

Nuorisotyön haasteena on perinteisesti ollut vähäinen yhteistyö nuorten vanhempien kanssa. Koulunuorisotyön toteuttaminen koulussa mahdollistaa vanhempien ja perheiden paremman tavoittamisen. Nuorisotyöllä ja koululla on yhdessä mahdollisuus tukea vanhemmuutta, mutta tämä edellyttää vuoropuhelua ja vanhempien osallisuuden edistämistä. (Kiilakoski 2015, 103.) Koulunuorisotyöntekijä suunnittelee ja osallistuu vanhempien kanssa tehtävään työhön. 7.luokkalaisten vanhemmille toteutetaan toiminnalliset vanhempainillat, joihin osallistuvat koulunuorisotyöntekijän lisäksi alueen nuorisoneuvoajat ja luokanvalvojat. Koulunuorisotyöntekijä voi tehdä yhteistyötä myös vanhempainyhdistyksen kanssa, ja tuoda ryhmään nuorisotyöllisen näkökulman. (Lahden nuorisopalvelut 2015.) Koulunuorisotyöntekijä voi myös tarpeen mukaan olla mukana huoltajatapaamisissa ja oppilashuolto-ryhmän neuvotteluissa (Unelius 2019).

Koko koulun tasolla tehtävä työ

Koulun arjessa yhteisöllisyys ei ole itsestään selvä asia. Yhteisön muodostumiseen tarvitaan keskinäistä vuorovaikutusta, jonka toteutuminen voi kuitenkin olla hankalaa erityisesti isoissa kouluissa. Koulumaailmassa nähdäänkin tarve koko koulun yhteisille toiminnoille. Yhteiset toiminnot voidaan nähdä osana kasvatuksellista toimintaa, jolloin ne osaltaan luovat uusia oppimisen paikkoja. (Kiilakoski 2015, 98.) Välituntitoiminta on koulunuorisotyön ydinaluetta. Joissakin kouluissa on erikseen välituntitiloja, joissa oppilaat voivat viettää aikaa vapaamuotoisesti ja tutustua toisiinsa. Välituntitilassa on mahdollisuus kohdata kaikkia yläkoulun oppilaita. Koulunuorisotyöntekijä kohtaa nuoria myös vapaamuotoisesti välituntisin pihoilla tai käytävillä. Välituntiaktiviteetteihin lainataan välineistöä koulunuorisotyöntekijän toimesta. (Lahden nuorisopalvelut 2015.)

Lahdessa osa yhteisöllistä toimintaa ovat teemapäivät, joiden järjestäminen on osa koulujen ja nuorisopalveluiden yhteistyösuunnitelmaa. Teemapäivien aiheet nousevat nuorten elämään liittyvistä asioista, ja ne toteutetaan siten, että teemat tukevat koulussa käsiteltäviä aihekokonaisuuksia. Näin ollen myös teemapäivien tarkoituksena on tukea oppimista ja opetusta, ja olla osa koulun tavoitteellista kasvatusta. Teemapäivissä korostuvat toiminnalliset menetelmät, ja ne toteutetaan erilaisissa oppimisympäristöissä. (Lahden nuorisopalvelut 2015.)

Merkittävänä pitkäkestoisen työn osa-alueena kouluissa on yhteistyö tukioppilaiden ja oppilaskunnan hallituksen kanssa. Koulunuorisotyöntekijät ovat käyneet tukioppilasohjaajakoulutuksen, ja toimivat yhdessä opettajan kanssa tukioppilasohjaajina. Tukioppilaiden rooli koulun hyvinvointityössä on suuri, ja koulunuorisotyöntekijä ohjaa, kannustaa ja innostaa

oppilaita toimimaan. (Lahden nuorisopalvelut 2015.) Koulunuorisotyöntekijä tukee oppilaskunnan hallituksen työtä yhdessä ohjaavan opettajan kanssa. Eri koulujen hallitusten perehdyttäminen ja toisiinsa tutustuttaminen kuuluu osaksi koulunuorisotyöntekijän työtä. Näiden tilaisuuksien sisällöt vaihtelevat vuosittain ja niitä kehitetään nuorilta saatujen palautteiden mukaisesti. (Lahden nuorisopalvelut 2015.)

Koulujen välinen yhteistyö

Koulunuorisotyötä voidaan toteuttaa myös koulujen rajat ylittävästi. Työtä voidaan toteuttaa useiden eri koulujen kesken. (Kiilakoski 2015, 104.) Lahdessa koulujen välistä yhteistyötä on tehty esimerkiksi eri koulujen tukioppilaiden ja joustavan perusopetuksen luokkien (Jopo) välillä. (Lahden nuorisopalvelut 2015, 13.)

5 Monialainen yhteistyö

5.1 Monialaisen yhteistyön muodot

Koulumaailmassa on viime vuosina herätty ajatukseen, ettei koulu voi olla instituutiona erillään ympäristöstään, vaan sen tulee kasvatus –ja opetustyössä toimia laajasti yhteistyössä muiden ammattiryhmien ja hallinnonalojen kanssa. Viime aikaisen kehityssuunnan mukaisesti kouluissa pyritään vahvalla ammatti –ja hallinnonalat ylittävällä yhteistyöllä rakentamaan tehokasta tukea sekä yksittäisten oppilaiden, että laajemmin koko kouluyhteisön hyväksi. (Janhunen 2013, 29.) Esimerkiksi oppilashuoltotyö on ollut yksilö –ja ongelmakeskeistä. Kuitenkin viime vuosina on sopeuduttu ajatukseen, että koulun hyvinvointityössä tarvitaan monialaista, yhteisöllistä ja kokonaisvaltaista työtettä (Niskala & Pulju 2014, 57).

Monialaisesta yhteistyöstä säädetään sekä Nuorisolaissa että Oppilas –ja opiskelijahuoltolaissa. Nuorisolain mukaan kuntien tulee luoda valmis palveluverkosto tai ohjausryhmä, jonka kohteena ovat kaikki kunnassa asuvat nuoret. Yhteistyöryhmän tulee edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja edistää yhteisiä toimintatapoja palveluihin ohjaamisessa, sekä edistää sujuvaa tiedonvaihtoa. Yhteistyöryhmän tulee myös koota tietoa nuorten kasvu –ja elinolosuhteista, sekä arvioida näiden pohjalta nuorten tilannetta päätöksenteon tueksi. (Nuorisolaki 9§).

Oppilashuollosta säädetään oppilas –ja opiskelijahuoltolaissa, jonka perusteella oppilaitoksen opiskelijahuolto järjestetään. Lain tarkoituksena on edistää oppilaiden oppimista, terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta, sekä ehkäistä ongelmien syntymistä. (Oppilas –ja opiskelijahuoltolaki 2013/1287, 2 §.) Oppilashuollon tehtävänä on kehittää, seurata ja arvioida hyvinvointia niin yksittäisten luokkien ja ryhmien, kuin koko kouluyhteisönkin tasolla. Oppilashuollon tulee pyrkiä ehkäisemään, tunnistamaan ja poistamaan kasvua ja oppimista uhkaavia esteitä, kuten oppimisvaikeuksia ja muita ongelmia. (Lahtinen 2011, 71.)

Moniammatillisessa –ja monialaisessa yhteistyössä on tarpeen tehdä yhteisiä sopimuksia yhteistoiminnasta, yhteisistä tavoitteista sekä yhteensopivista keinoista ja toimintatavoista. Yhteiset toimintaperiaatteet tulee sopia siten, että kaikki osapuolet ovat mukana sopimassa niitä, ja sitoutuvat yhteisiin sopimuksiin. Yhteistä toimintaa edistävät sellaiset toimintatavat, jotka vahvistavat toimijoiden keskinäistä luottamusta ja sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin. Samalla on pyrittävä eroon reviirijattelusta, ja pyrittävä tasa-arvoiseen yhteistyökulttuuriin. (Perälä ym 2015, 68.) Yhteistoiminnasta sopiminen on tärkeää sekä oppilaitoksen sisäisessä moniammatillisessa, että ulkoisessa monialaisessa yhteistyössä. Oppilaitoksen sisäisessä yhteistoiminnassa on tarpeen mahdollistaa erilaisten toimintakulttuurien, toimintatapojen ja prosessien yhteensovittaminen. Koulun sisäinen moniammatillinen yhteistoiminta

toimii hyvin silloin, kun jokainen ammattilainen tuo esiin oman asiantuntemuksensa, sen sijaan, että korostetaan ammattiryhmien rooleja. Kun yhteistoiminta ylittää ammattiroolit, saadaan aikaan yhteisiä toimintatapoja ja ratkaisuja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Myös mahdollisuus konsultoida toista asiantuntijaa hyödyntää myös jokaisen omaa ammatillista osaamista. (Perälä ym 2015, 68-69.)

Yhteistoiminnasta sopiminen on tärkeää sekä oppilaitoksen sisäisessä moniammatillisessa, että ulkoisessa monialaisessa yhteistyössä. Oppilaitoksen sisäisessä yhteistoiminnassa on tarpeen mahdollistaa erilaisten toimintakulttuurien, toimintatapojen ja prosessien yhteensovittaminen. Koulun sisäinen moniammatillinen yhteistoiminta toimii hyvin silloin, kun jokainen ammattilainen tuo esiin oman asiantuntemuksensa, sen sijaan, että korostetaan ammattiryhmien rooleja. Kun yhteistoiminta ylittää ammattiroolit, saadaan aikaan yhteisiä toimintatapoja ja ratkaisuja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Myös mahdollisuus konsultoida toista asiantuntijaa hyödyntää myös jokaisen omaa ammatillista osaamista. (Perälä ym 2015, 68-69.)

5.2 Oppilas –ja opiskelijahuolto

Päijät-Hämeessä oppilashuolto toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä, yhteisöllisenä oppilashuoltona. Oppilashuollon keskiössä on monialainen yhteistyö. Päijät-Hämeen alueella oppilashuollon työssä panostetaan ennaltaehkäisevään yhteisölliseen oppilashuoltoon, jossa edellytetään suunnitelmallisuutta ja dialogisuutta. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2018, 26).

Yhteisöllisellä oppilashuollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joiden avulla oppilaitosyhteisössä edistetään oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta, sekä oppimisympäristön turvallisuutta, terveellisyyttä ja esteettömyyttä. Yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen kuuluu kaikille oppilaitoksessa työskenteleville. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4§.)

Yhteisöllinen oppilashuolto on osa koulun yhteisöllistä toimintakulttuuria, jonka luominen edellyttää yhteistyötä. (Perälä ym 2015, 78.) Yhteisöllisen opiskeluhuollon vahvuutena on se, että sen toimintatapoja on mahdollista kohdentaa tietyille ryhmille tai luokka-asteille tarpeen mukaisesti. Jonkin ryhmän mahdollinen lisätuen tarve voidaan tällöin järjestää oppilaiden omassa kehitysympäristössä, ja toteuttaa ryhmämuotoisena. (Perälä ym. 2015, 80.)

Lahdessa yhteisöllinen oppilashuolto on koko kouluyhteisön hyvinvointiin pyrkivää ja ennaltaehkäisevää yhteistoimintaa kaikkien toimijoiden kanssa. Oppilaiden ja huoltajien osallisuutta kouluyhteisön hyvinvoinnin kehittämisessä tuetaan. Oppilashuollon tehtävänä on kehittää kouluympäristöä hyvinvointia edistäväksi ja vahvistaa yhteisöllistä toimintatapaa. Oppilashuolto käsittelee kouluterveyskyselyn tulokset ja koko kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen toimintamallit. Tämän lisäksi oppilashuoltoryhmä käsittelee säännöllisesti kaikkien luokkien tilannetta vuosittain. (Lahden kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2021, 86.)

Yksilökohtainen opiskeluhoito tarkoittaa Oppilas ja opiskelijahuoltolain mukaan opiskelijalle annettavia koulu – ja opiskeluhoitojen palveluja koulupsykologi – ja kuraattoripalveluja, monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa, ja koulutuksen järjestämiä sosiaali- ja terveyspalveluita. (Oppilas ja opiskelijahuoltolaki 5 §.) Yksilöllinen oppilashuolto toteutuu varhaisen tuen periaatteiden mukaisesti, ja se toteutetaan jokaisen oppilaan kohdalla erikseen koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2018, 26.)

Yksilökohtainen opiskeluhoito toteutuu myös monialaisena yhteistyönä. Yhteistyötä varten voidaan koota monialainen asiantuntijaryhmä, johon osallistuu myös koulun ulkopuolisia tahoja tarpeen mukaan. Asiantuntijaryhmän tavoitteena on tukea oppilasta ja hänen perhettään, ja huolehdittava myös heidän osallisuudestaan ryhmän toiminnassa. Asiantuntijaryhmän tulee yhdessä perheen kanssa hahmottaa tuen tarpeita, etsiä sopivia tukimuotoja sekä mahdollisesti ohjata perhettä erilaisten palveluiden piiriin. (Perälä ym. 2015, 96.) Wallin (2011, 111) käyttää käsitettä hyvinvointiryhmä. Parhaassa tapauksessa tällainen hyvinvointiryhmä toimii innovatiivisena tukiverkkona, joka ehkäisee vaikeuksien syntymistä kehittämällä avoimuutta, vastavuoroisuutta ja toimintamahdollisuuksia kaikkien yhteisössä toimivien kesken. Ryhmän jokainen jäsen tuo oman osaamisensa osaksi ryhmää, jolloin ryhmä voi hyödyntää sekä yksilön että yhteisön voimavaroja. Ymmärryksen jakaminen, kokonaisuuksien tarkasteleminen ja ratkaisujen etsiminen tapahtuvat prosessinomaisesti.

LAPE-hankkeen aikana monialaista yhteistyötä kehitettiin sekä perhekeskuksissa, että kouluympäristössä. Päijät-Hämeessä yksi kehittämisenkohde oli nuoren koulupoissaoloihin puuttuminen koulun monialaisen asiantuntijaryhmän avulla. Koulun monialaisen asiantuntijaryhmän kehittämisen tavoitteena oli tehdä monialainen ryhmä tutuksi, avata se koulun ulkopuolisille tahoille, sekä juurruttaa oppilashuoltolaki. Samalla tarkoituksena oli lisätä lapsen ja perheen osallisuutta ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä. (Haavisto 2018.)

Ryhmän kehittämisen yhteydessä hahmoteltiin myös eri ammattiryhmien edustajien roolit ryhmän jäsenenä. Ryhmän kehittämisessä korostettiin erityisesti hyvän kohtaamisen ja dialogisuuden merkitystä. Koulunuorisotyöntekijä toimii ryhmässä nuorisotyön ja ryhmädynamiikan asiantuntijana, ja huolehtii nuoren kuulluksi tulemisesta. Pelkkiin ongelmiin keskittymisen sijasta nuorisotyöntekijä tuo esiin myös nuoren henkilökohtaisia vahvuuksia. Koulunuorisotyöntekijä voi tukea nuorta erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, ja ohjata mukaan pienryhmätoimintaan tai harrastuksiin. Myös yksilötapaamisia voidaan järjestää. (Haavisto 2018.)

5.3 Alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointityö

Lahdessa lasten ja nuorten hyvinvointityötä toteutetaan alueyhteistyönä. Kaupunki on jaettu kolmeen palvelualueeseen, joista jokaiseen kuuluu kouluja, päiväkoteja ja nuorisotiloja. Alueyhteistyön toimintaa ohjaa aluejohtotiimi, johon kuuluvat perusopetuksen aluepäällikkö, nuorisopalveluiden aluepäällikkö ja alueen varhaiskasvatuksen aluepäiväkodin johtaja. Tämän lisäksi niin sanottuun laajennettuun aluejohtotiimiin kuuluvat edustajat oppilashuollosta ja Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymästä. Laajennetun aluejohtotiimin tehtävänä on huolehtia hyvinvointityön toteutumisesta käytännössä, ja varmistaa eri toimijoiden välisen yhteistyön toteutuminen. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2018, 78.)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on luotu LAPE-muutosohjelman aikana, ja se luo kehykset hyvinvoinnista huolehtimiseen. Suunnitelmassa painotetaan matalan kynnyksen tuen kehittämistä siten, että palvelut sijoittuvat perheiden lähiympäristöön. Koulun rakenteiden tulee tukea oppilaiden hyvinvointia ja turvallisuutta, sekä edistää oppimista. Oppimisympäristöjen kehityksessä on otettava huomioon niiden kyky turvata sekä koko kouluyhteisön, että yksittäisen oppilaan hyvinvointi. Oppilaiden hyvinvoinnista huolehtiminen tulee toteutua yhteistyössä perheiden kanssa. (Lasten –ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2018, 6, 23.) Valtakunnallinen LAPE-työryhmä seuraa myös kunnallisen hyvinvointityön toteutusta. LAPE-työryhmään kuuluvat edustajat kunnasta, Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymästä ja kolmannelta sektorilta. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2018, 51.)

Nuorisotyö on osa alueellista hyvinvointityötä. Koulunuorisotyöntekijä toimii yhdessä oman alueensa nuorisotyöntekijöiden kanssa, ja osallistuu alueelliseen hyvinvointityöhön hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Alueella toimivat työryhmät tapaavat säännöllisesti. (Unelius 2019.) Alueellisen yhteistyön tarkoituksena on huomioida nuori kokonaisvaltaisesti. Yhteistyön avulla vältetään päällekkäinen työ. Koulunuorisotyöntekijät ja alueen nuorisotyöntekijät suunnittelevat ja toteuttavat alueella tehtävää työtä yhdessä. Yhteistyönä toteutetaan esimerkiksi nuorisopalveluiden teemapäiviä koululla, ja nuorisotiloja voidaan

hyödyntää oppimisympäristönä. Koulunuorisotyöntekijät ja alueen nuorisotyöntekijät suunnittelevat ja toteuttavat loma-aikojen toimintoja yhdessä, ja niitä esitellään nuorille kouluissa. (Unelius 2019.)

6 Opinnäytetyöprosessi

6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on luoda jotakin uutta, esimerkiksi saada aikaan konkreettinen tuote. Tuotteen toteutuksessa tulee ottaa huomioon se, mille kohderyhmälle tuote tehdään, ja missä muodossa tuote palvelee kohderyhmää parhaiten. Kohderyhmän tarkka määrittäminen on tärkeää, koska tuotteen sisältö määrittyy sen mukaan, kenelle se on suunnattu. Kohderyhmän rajaaminen auttaa myös pitämään opinnäytetyön laajuuden sille asetetuissa mittasuhteissa. (Airaksinen & Vilka 2003, 27, 40, 51.)

Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla myös kehittämishanke, jonka lopputuloksena on tuotos. Tuotoksen tulee olla kokonaan uusi, tai vähintäänkin uudistaa aiempaa tuotosta. Valmis tuotos voi olla osana opinnäytetyön raporttia, tai olla kokonaan itsenäinen, erillinen osa opinnäytetyötä. Opinnäytetyön raportin tulee olla kirjallinen esitys hankkeesta, ja sen tulee olla riittävän selkeä. Opinnäytetyön raportin on osoitettava tekijän kehittämismenetelmien ymmärtäminen ja alakohtainen ammatillisuus, sekä tekijän oma oppineisuus ja ammattikorkeakoulujen innovatiivisuus. (Salonen 2013, 25.)

Kun toiminnallisen opinnäytetyön tuotos on erillinen, ja sekin sisältää tekstiä, tulee kiinnittää huomiota siihen, millaista tekstin sisältö ja tyyli ovat. Tuotokseen tulevan tekstin tulee puhutella kohderyhmää ja kirjoitustyylin tulee olla asianmukaista. Toiminnallisen opinnäytetyön kirjoittaminen sisältääkin siis kaksi kirjoitusprosessia, tuotoksen ja raportin. (Airaksinen & Vilka 2003, 129.)

6.2 Opinnäytetyön tiedonkeruu

Toiminnallisessa opinnäytetyössä voidaan käyttää laadullisia tutkimusmenetelmiä esimerkiksi silloin, kun toivotaan faktatietoa käsiteltävästä aiheesta. Laadullisen tutkimusasenteen avulla voidaan myös toteuttaa kohderyhmää palveleva idea. Aineiston keräämisessä on mahdollista hyödyntää yksilö –tai ryhmähaastatteluja. Aineiston keräämisen menetelmä riippuu siitä, millaista tietoa opinnäytetyön tueksi on tarve saada. Toiminnallisille opinnäytetyöille on ominaista, että niiden tekemisessä riittää suuntaa antava tieto, jonka litteroinnin voi keskittää sisällön tuottamisessa tarvittavaan tietoon. Laadullisella tutkimusmenetelmällä kerättyä aineistoa voidaan työssä hyödyntää myös lähteenä. (Airaksinen & Vilka 2003, 63-64.)

Salosen (2013, 23) mukaan myös kehittämishankkeen tiedonhankintamenetelmät voivat olla samanlaisia kuin tutkimuksen tutkimusmenetelmät. Menetelmiä voidaan kuitenkin kehittää kehittämishankkeessa käyttää joustavammin. Erilaisten haastattelujen tai havainnoinnin lisäksi tiedonhankintamenetelmänä voidaan käyttää myös jo valmiita dokumentteja ja materiaaleja. Kaikki hankkeen aikana hyödynnetty ja tuotettu materiaali on tarpeen dokumentoida tarkasti. Erilaisia tiedonhankintamenetelmiä voidaan käyttää myös rinnakkain (Tuomi & Sarasjärvi 2017, 158).

Tämän opinnäytetyön tiedonkeruu perustui toimeksiantajalta saatuihin työmuotoa koskeviin dokumentteihin, sekä yhteisiin ideointitapaamisiin. Toukokuussa 2019 järjestin koulunuorisotyöntekijöille aivoriihen, jonka tarkoituksena oli määritellä ja rajata tuotoksen teemoja sekä tuottaa sisältöä siihen. Aivoriihen kautta saatujen teemojen myötä poimin toimeksiantajalta saamastani aineistosta esiin näitä teemoja tukevaa tietoa.

Aivoriihi

Aivoriihi on tunnettu ja paljon käytetty ideointimenetelmä, jonka avulla voidaan tuottaa suuri määrä vaihtoehtoisia ideoita, ja nostaa näistä parhaat esille. Aivoriihi on ryhmätyötä, jossa ryhmällä ei tarvitse olla tiettyä kokoonpanoa. Osallistujien määrä sijoittuu yleensä 8-15 henkilön välille. Aivoriiheen osallistujien ryhmä on mahdollista koota eri tavoin, ja ryhmä voi täydentyä uusilla ihmisillä eri kerroilla. Usein on hyödyllistä, jos aivoriiheen osallistuu myös joku niin sanottu ulkopuolinen, jolla voi olla erilaisia ajatuksia kuin ryhmän muilla jäsenillä. (Harisalo 2011, 79-81.)

Aivoriihessä korostuu ryhmän puheenjohtajan rooli. Aivoriihen puheenjohtajan on huolehdittava siitä, että kaikki osallistujat ymmärtävät esitetyn ongelman. Tämän lisäksi vetäjän vastuulla on huolehtia aivoriihen eri vaiheiden toteutumisesta ja ideoiden ylös kirjaamisesta. Puheenjohtaja voi myös osallistua itse ideointiin (Harisalo 2011, 80, 86.)

Perinteiseen aivoriiheen sisältyy kaikkiaan seitsemän eri vaihetta, mutta aina näitä kaikkia ei käydä läpi (Harisalo 2011, 79). Alussa, eli esivaiheessa on tärkeää asettaa työskentelylle tavoitteet ja rajata ne. Ideointivaiheessa voidaan vapaasti esittää ajatuksia ja ideoita, eikä niitä vielä tässä vaiheessa tarvitse arvioida. Esiin tulleita ajatuksia kirjataan ylös, ja pyritään yhdistelemään ja jalostamaan. Valintavaiheen aikana syntyneitä ideoita tarkastellaan ja arvioidaan kriittisesti. On tärkeää, että kaikki osallistujat pääsevät kertomaan mielipiteensä ideoista. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 146.) Aivoriihen aikana ideoinnin on hyvä olla spontaania ja vapaata, eikä siinä saa olla valmista järjestystä tai vuorottelua. Näin osallistujat ovat vapaita esittämään ideoita. Aivoriihen loppuvaiheessa voidaan vielä käydä läpi sitä, miten esiin nostetut ideat valitaan ja jatkokäsitellään. (Harisalo 2012, 87-88.)

Aivoriihen toteutus ja tulokset

Valitsin aivoriihen tiedonkeruumenetelmäksi siitä syystä, että aivoriihen avulla keskustelutilanne voi edetä vapaasti ideoiden, ilman tiukkaa kysymyksenasettelua ja struktuuria. Poh-tiessani erilaisia ryhmähaastattelumuotoja, aivoriihi tuntui sopivalta nimenomaan työryh-mälle järjestettävään ideointiin. Toivoin että tilaisuudessa olisi läsnä mahdollisimman moni osanottaja ja täten keskusteluun saataisiin mukaan erilaisia näkökulmia. Suunnitelmani oli, että aivoriihen aikana syntyvät ideat toimivat opinnäytetyön tuotoksen materiaalina ja tietolähteinä.

Aivoriihi järjestettiin toukokuussa 2019, ja siihen osallistui kuusi työryhmän jäsentä. Tapaa-minen järjestettiin nuorisopalveluiden tiloissa ja aikaa aivoriiheen kului noin tunti. Järjestä-mässäni aivoriihessä ydinkysymys oli, mitkä asiat työryhmä toivoo työssä näkyvän, ja mitkä asiat he kokevat tärkeiksi tuoda näkyväksi omassa työssään. Aivoriihen aikana kirjasin tuo-tetut ideat fläppitaululle, jotta ne olisivat kaikkien helposti nähtävillä. Keskustelu eteni hyvin-kin vapaamuotoisesti, ideoita esitettiin ja niistä keskusteltiin.

Aivoriihen aikana nousi esiin, että opinnäytetyöni tuotoksen toivottiin toimivan koulunuori-sotyöntekijän välineenä oman työnsä esittelyssä. Toiveena oli koulunuorisotyöntekijän työnkuvan selkiyttäminen, ja nuorisotyöllisen näkökulman esiintuominen. Tärkeänä pidettiin sitä, että työssä näkyy nuorisotyön merkitys nuoren, nuorisotyöntekijän ja muiden ammatti-ryhmien kannalta.

Keskustelussa nousi esille, kuinka erilaisissa yhteistyöverkostoissa koulunuorisotyöntekijä toimii, ja millä eri tavoilla koulunuorisotyö on osana sekä koulun oppilashuoltoa että laajempaa alueellista lasten ja nuorten hyvinvointityötä. Yhtenä tärkeimmistä teemoista pidettiin sitä, että työssä näkyvät kaikki monialaisen yhteistyön eri osa-alueet. Tuotoksen toivottiin olevan selkeä, tiivis ja laajasti hyödynnettävä.

Aivoriihen tarkoituksena tässä opinnäytetyössä oli saada vapaasti aikaan ajatuksia siitä, mitkä teemat työryhmä haluaa tuotoksessa näkyvän. Aivoriihi muodostui lopulta enemmän yhteiseksi keskusteluksi kuin aivoriihen kaavaa noudattavaksi ideoinniksi. Koska aivorii-heen osallistui työryhmä, heillä oli suhteellisen selkeä käsitys siitä, mitä he työhön toivovat. Koska en itse ollut aiemmin järjestänyt varsinaista aivoriihtä, en täysin noudattanut aivorii-hen kaavaa ja eri vaiheita. En kaikilta osin osannut kysyä riittävän tarkkoja kysymyksiä liit-tyen aiheen sisältöön, vaan keskityin enemmän määrittelemään sitä, millaisia aiheita tuo-tokseen toivotaan ja mitä niistä halutaan kertoa. Jälkikäteen ajateltuna olisi ollut tärkeää määritellä ja tuottaa sisältöä enemmän. Tästä syystä aineistoa ei syntynyt runsaasti, mutta sitä oli riittävästi. Aivoriihen kautta saimme määriteltyä tuotokselle rajat ja selkiytettyä sen tarkoitusta.

Tuomen & Sarasjärven (2017, 205) mukaan teemoittelu on laadullisessa tutkimuksessa käytetty tapa pilkkoa ja ryhmitellä saatu tieto aihealueiden mukaisesti. Teemoittelun avulla voidaan vertailla eri aiheiden esiintymistä saadussa aineistossa. Ennen varsinaista teemoittelua aineistoa voidaan ryhmitellä eri tekijöiden mukaan ja vasta tämän jälkeen etsiä aineistosta varsinaiset teemat. Teemoittelun tarkoituksena on löytää aineistosta tiettyä teemaa koskevia näkemyksiä.

Aivoriihen jälkeen kävin läpi syntyneitä ideoita ryhmittelemällä eri ideoita omiin kategorioihinsa. Tein tämän merkitsemällä eri ideat eri väreillä sen mukaan, miten ne liittyivät toisiinsa. Ryhmittelemällä eri ideoita sain määriteltyä tuotoksen pääteemat, joiksi muodostuivat koulunuorisotyö työmuotona ja koulunuorisotyöntekijän työnkuva, yhteistyö opettajien kanssa ja alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointityö.

Teemojen kautta etsin toimeksiantajalta saamistani materiaaleista tietoa tuotosta varten. Aivoriihessä esiinnousseet teemat ohjasivat tuotoksen sisältöä. Aivoriihen jälkeen palasin myös kirjoittamaan opinnäytetyön teoriaosuutta. Lopputuloksen kannalta niistä saatu tieto yhdistettynä sekä aivoriihen ideoihin että aiempiin työryhmän tapaamisiin tarjosivat kuitenkin hyvin tietoa työtä varten. Aivoriihessä esiinnousseiden koulunuorisotyöntekijöiden korostamien teemojen mukaisesti laajensin teoriaa tärkeimpien aihe-alueiden osalta.

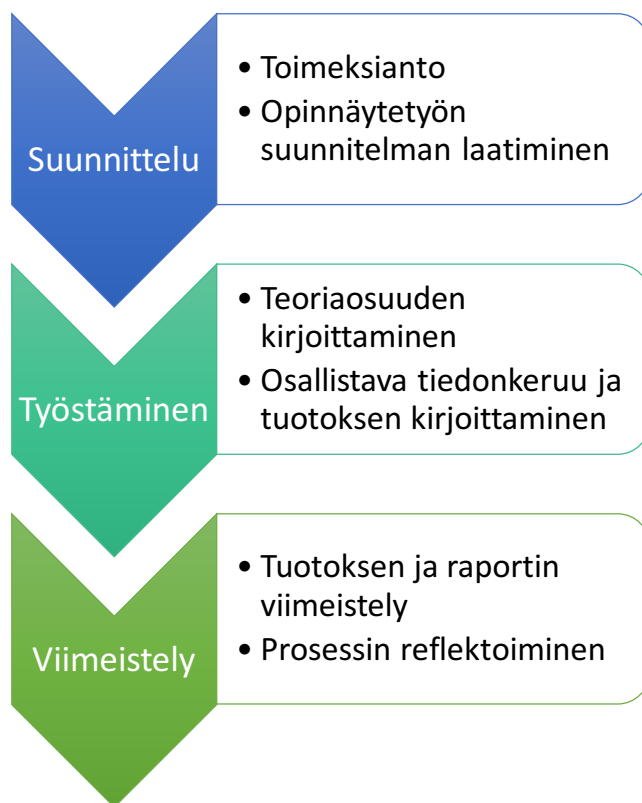
6.3 Opinnäytetyön eteneminen

Salonen (2013, 16-19) esittelee toiminnallisen opinnäytetyön etenemisen viiden eri vaiheen kautta. Aloituvaiheessa kirkastuu työn kehittämistarve ja –tehtävä, sekä se, missä toimintaympäristössä työ tapahtuu. Aloituvaiheessa on jo ajatus siitä, keitä toimijoita työssä on mukana, ja mitkä ovat heidän roolinsa työssä. Aloituvaihetta seuraa suunnitteluvaihe. Suunnitteluvaiheessa on tarpeen esitellä työn suunnitelma, jossa ilmenevät työn tavoitteet, toimijat, toimintaympäristö, tiedonhankintamenetelmät ja dokumentointi. On tavallista, että prosessin edetessä kaikki työskentely ei etene tarkan suunnitelman mukaan. Siitäkin huolimatta on tärkeää, että työ on ennalta suunniteltua.

Työn suunnittelun jälkeen seuraavat esivaihe – ja työskentelyvaihe. Esivaiheen aikana on tarkoitus lähinnä tarkastaa suunnitelmaa ja organisoida työskentelyä. Monesti esivaihe on ajallisesti lyhyt. Varsinaisessa työskentelyvaiheessa toteutetaan suunnitelmaa, ja pyritään

sille määriteltyyn tavoitteeseen. Tässä vaiheessa työn eri osatekijät tulevat näkyviksi. Työstövaihe on usein vaativa ja raskas, ja siinä korostuu ammatillinen oppiminen ja kehittyminen. (Salonen 2013, 17-18.)

Ennen kuin työ on valmis, sitä tulee tarkastella ja viimeistellä. Tarkistusvaiheessa työtä tulee tarkastella yhdessä toimijoiden kanssa. Tämän jälkeen työ voidaan viimeistellä tai palauttaa vielä takaisin työstövaiheeseen, mikäli tähän on tarve. Tarkasteluvaihe on tärkeä osa prosessia. Viimeistelyvaiheessa sekä toiminnallisen opinnäytetyön raportti, että tuotos viimeistellään ja hiotaan valmiiksi. Viimeistelyvaihe saattaa olla sekä ajallisesti että työn määrän osalta vaativa. (Salonen 2013, 18.)

Kuvio 3. Opinnäytetyöprosessin eteneminen

Opinnäytetyöprosessini (kuvio 3) alkoi toukokuussa 2018, jolloin toiminnallisen opinnäytetyöni aihe hyväksyttiin ja allekirjoitettiin opinnäytetyösopimus. Opinnäytetyöni suunnitelman esittelin työni ohjaajalle joulukuussa 2018. Tammikuussa 2019 tapasin koulunuorisotyöntekijät ja keskustelimme vapaamuotoisesti opinnäytetyöstä ja koostimme ajatuksia siihen tulevista teemoista. Tämän tapaamisen jälkeen keskityin etsimään lisää lähteitä ja kirjoittamaan valtaosan työn teoriapohjasta. Aloin myös hahmotella erillistä tuotosta mielessäni.

Luin työtäni usein kriittisellä otteella, ja pohdin ovatko kaikki tiedot tarpeellisia. Lopulta haasteena työn teorian kannalta olikin teorian määrän rajaaminen siten, ettei työn teoriaosuus korostu liikaa työn kokonaisuudessa.

Toukokuussa 2019 järjestin aivoriihen, jonka teemojen pohjalta lähdin työstämään erillistä tuotosta, eli kuvausta koulunuorisotyöstä Lahdessa. Opinnäytetyön erillinen tuotos, kuvaus koulunuorisotyöstä Lahdessa, on tehty PowerPoint –pohjalle. Pysin pitämään kuvauksen suhteellisen lyhyenä ja tiiviinä siten, että mikäli toimeksiantajalla on tarve, sitä voi helposti hyödyntää. Kuvauksen sisältö muodostui pääasiassa toimeksiantajalta saatujen materiaalien pohjalta. Lisäksi siinä on käytetty ajankohtaisia lähteitä monialaiseen yhteistyöhön liittyen.

Palautin kuvauksen toimeksiantajalle huhtikuussa 2020. Yhteinen tapaaminen toteutui puhelinpäätöksenä kesäkuussa 2020. Palaveriin osallistui palvelupäällikkö ja yksi koulunuorisotyöntekijä. Palaverissa kävimme läpi työni asiasisältöä ja teimme siihen tarkennuksia. Tämän jälkeen aloitin työn viimeistelyn, joka oli työläs vaihe. Koska teoriaosuuden kirjoittaminen oli alun perin alkanut jo vuonna 2018, osa tekstistä tarvitsi päivitystä ja tarkennusta. Työn lopullinen viimeistely ja valmistuminen jäivät alkuvuoteen 2021. Kuvio 3 esittää opinnäytetyöni etenemisen vaiheet.

7 Pohdinta

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012, 6) määrittelee hyvän tieteellisen käytännön mukaiset tutkimuseriaatteen. Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää, että tiedonhankinta, tutkimus – ja arviointimenetelmät ovat olleet eettisesti kestäviä ja tieteellisen tutkimuksen mukaisia. Työ tulee suunnitella, toteuttaa ja raportoida asianmukaisesti ja tarvittaessa on hankittava tutkimuslupa. Muiden aiempiin tutkimuksiin viittaaminen tulee tehdä asianmukaisella tavalla. Tutkimusta tehdessä tulee noudattaa yleistä huolellisuutta, rehellisyyttä ja tarkkuutta.

Työni täyttää hyvän tieteellisen käytännön kriteerit. Tutkimusluvun hakemisesta tiedustelin toimeksiantajalta jo opinnäytetyöprosessin alussa. Lahden nuorisopalveluiden käytännön mukaisesti työntekijöiden haastattelua varten tutkimuslupaa ei tarvittu. Käyttämäni tiedonkeruumenetelmän aikana saatu aineisto on dokumentoitu ja analysoitu.

Työn teoriaosuudessa käyttämäni lähteet täyttävät ne kriteerit, joita tutkimuskirjallisuudelle on asetettu. Tuomen ja Sarajärven (2017, 361) mukaan lähteiden tulee olla korkeintaan noin 10 vuotta vanhoja, ja tähän poikkeuksen muodostavat ainoastaan klassikot, tai sellaiset tutkimukset, joihin muut tutkijat ovat tukeutuneet. Tässä työssä käytetyt lähteet ovat pääasiassa alle 10 vuotta vanhoja, poikkeuksen muodostaa Anne Konun kouluhyvinvointia käsittelevä väitöskirja vuodelta 2002. Päädyin käyttämään kyseistä teosta lähteenä, koska se muodostaa ”perustan” kouluhyvinvointitutkimukselle, ja siinä tuodaan selkeästi esiin hyvinvoinnin eri osa-alueet. Konun väitöskirjaa oli käytetty lähteenä myös useissa viime vuosina julkaistuissa akateemisissa tutkimuksissa. Kaikkiin työssä käyttämiini lähteisiin olen viitannut asianmukaisesti, kuten Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012, 6) esittää.

7.2 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Opinnäytetyöprosessi on ollut pitkä. Matkan varrella työn tavoite ja tarkoitus myös hieman muuttuivat, ja mukaan tuli uusia näkökulmia. Koko prosessin koin kuitenkin opettavaisena, ja muutokset olivat lopputulosta ajatellen tarkoituksenmukaisia. Opinnäytetyötäni varten etsin ja luin paljon kirjallisuutta. Koska itse koulunuorisotyötä on tutkittu vielä suhteellisen vähän, lähdin etsimään työhön soveltuvaa teoriaa koulumaailman, nuorisotyön, ja monialaisen yhteistyön kautta. Teoriatiedon yhdistäminen toisiinsa eheäksi kokonaisuudeksi vei aikaa. Kirjalliset työt ovat kuitenkin koko ammattikorkeakouluopintojeni aikana olleet keskiössä, joten tieteellisen tekstin laatiminen oli ennalta tuttua. Opinnäytetyö raporttini liitteenä

on tuotos, toimintakuvaus koulunuorisotyöstä Lahdessa (Liite 1). Kuvaus on syntynyt toimeksiantajan kanssa käytyjen keskustelujen, toimeksiantajalta saatujen dokumenttien ja aivoriihen tuloksena. Toimintakuvaus sisältää tietoa koulunuorisotyöstä selkeässä ja tiiviissä muodossa. Tuotos jää Lahden nuorisopalveluiden käytettäväksi, ja tarvittaessa hyödynnettäväksi.

Suurimpana haasteena työssäni oli huono aikataulutus, sillä en alussa asettanut työlle selkeää tavoiteaikataulua. Osittain tämä johtui elämäntilanteen muutoksista ja opintojen pitkeyttämisestä, mutta siitäkkin huolimatta opinnäytetyö olisi ollut tärkeätä tehdä valmiiksi selkeällä, tasaisesti etenevällä aikataululla. Tämä olisi edesauttanut sekä itseäni opinnäytetyön laatijana, että auttanut tasaisemmassa yhteydenpidossa toimeksiantajan kanssa. Koska työn tekemiseen tuli taukoja, jouduin aika ajoin kokoamaan ajatukseni uudelleen työn etenemisen edistämiseksi, ja työn punainen lanka oli ajoittain kadoksissa. Tämän lisäksi myös tuotoksen tarkoitus muuttui alkuperäisestä. Jossain kohtaa omalla vastuullani olisi ollut rajata työn tarkoitus selkeämmin, sillä työmäärä lisääntyi tästä merkittävästi. Yhteistyö toimeksiantajan kanssa toimi, ja he antoivat pyydettäessä työstä palautetta.

Arvioidessani itse omaa työtäni jälkikäteen, tulisin siihen johtopäätökseen, että työn etenemisen kannalta olisi ollut tarkoituksenmukaista järjestää useampi ideointi – ja arviointitapaaminen tiiviillä aikataululla ja arvioida työtä yhdessä toimeksiantajan kanssa säännöllisesti. Tässä olisin voinut itse toimia järjestelmällisemmin. Säännöllisemmällä tapaamisilla myös sisällöntuottaminen olisi edistynyt tehokkaammin. Tämän työn tiedonhankinnassa olisi voinut käyttää myös muita menetelmiä, kuten teemahaastatteluja. Yhteiset ryhmäkeskustelut ja aivoriihi keskittyivät enemmän aihealueiden ideoimiseen kuin varsinaiseen sisällöntuotantoon.

Kokonaisuutena opinnäytetyöprosessi on ollut antoisa, ja olen oppinut paljon. Olen oppinut tutkimusmenetelmistä, kirjoittamisprosessista ja itsestäni. Tiedostan selkeästi, mitkä olivat tätä työtä tehdessä omat heikkouteni ja vahvuuteni, ja missä asioissa olisin menetellyt toisin. Kaiken tämän ymmärtäminen ja sisäistäminen tukee minua tulevaisuudessa sosiaalialan ammattilaisena.

7.3 Jatkokehittämisehdotukset

Lasten ja nuorten hyvinvointi on ollut erityisenä huolenaiheena korona-ajan Suomessa. Keskustelua on käyty erityisesti koulun merkityksestä lasten ja nuorten arkea turvaavana instituutiona sekä etäopetuksen aiheuttamasta Viimeisten kuukausien aikana myös koulu-kiusaaminen ja nuorten välinen väkivalta ovat nousseet entistä selkeämmin huolenaiheiksi

yhteiskunnassamme. Sosiaali –ja terveysministeriö nimitti keväällä 2020 lapsistrategia työryhmän, jonka tarkoituksena on kartoittaa ja vahvistaa lasten ja perheiden hyvinvointia koronakriisin jälkihoidossa. Työryhmän mukaan korona-aikana on näkynyt selkeästi se, että lapset ja nuoret eivät muodosta yhdenmukaista ryhmää, vaan osa lapsista ja nuorista tarvitsee enemmän huomiota hyvinvointinsa turvaamiseksi korona-aikana. On tärkeää tunnistaa haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä. Koronakriisi on heijastunut mielenterveyteen, ja on mahdollista, että monet mielenterveyteen liittyvät haasteet tulevat näkyviin pidemmän ajan kuluessa. Kouluilla ja oppilaitoksilla on merkittävä rooli hyvinvoinnin ja arjen rakentamisessa. Oppilashuollon rooli on hyvinvoinnin rakentumisessa merkittävä, ja oppilashuollon roolia on tulevana vuosina vahvistettava ja sen toteuttamiseksi tarvitaan sitovat henkilöstömitoitukset. Myös oppiminen ja hyvinvointi kulkevat rinnakkain. Tulevaisuudessa onkin tärkeää, että lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten ymmärrystä ja osaamista mielen hyvinvoinnin tukemisessa vahvistetaan. (Valtioneuvosto 2021, 15-17, 42, 89.)

Tulevaisuudessa koulunuorisotyötä olisi tarkoituksenmukaista tutkia erityisesti nuorten näkökulmasta. Esimerkiksi se, mitkä ovat nuorten kokemukset eri työmuodoista tai millaisena 7-luokkalaiset kokevat ryhmäyttävät toiminnot yläkoulun alkaessa, olisivat hyviä tutkimusaiheita. Myös koulunuorisotyön mahdollisuutta tavoittaa ja tukea yksinäisiä tai ryhmän ulkopuolelle jääviä nuoria olisi tärkeä ja tarpeellinen tutkimusaihe. Koska nuorisotyötä kouluilla aiotaan tulevaisuudessa kehittää valtakunnallisesti, Lahdesta saadut kokemukset työstä voivat antaa tarpeellista tietoa työn kehittämiseen.

Lähteet

Aho, P. 2013. Neuvottelua nuorisotyöntekijän paikasta yläkoulussa. Yleisen –ja aikuiskasvatustieteen pro gradu –tutkielma.

Ahokas-Heikkinen, J. 2017. Kouluhyvinvointi on monen tekijän summa. Jyväskylän yliopisto.

Airaksinen, T. & Vilka, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Tammi: Helsinki.

Gellin, M., Herranen, J., Junttila-Vitikka, P., Kiilakoski, T., Koskinen, S., Mäntylä, N., Niemi, R., Nivala, E., Pohjola, K. & Vesikansa, S. 2012. Kouluosallisuuden monet muodot. Teoksessa Gretschel, A & Kiilakoski, T (toim.) Demokratiaoppitunti. Nuorisotutkimusseura: Helsinki. 147-148.

Gretschel, A. & Kiilakoski, T. 2012. Muistiinpanoja demokratiaoppitunnista. Helsinki: Nuorisotutkimusseura [viitattu 27.1.2019]. Saatavissa: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/muistiinpanoja_demokratiaoppitunnista.pdf

Haavisto, A. 2018. Yhteinen työ lapsen asiassa. Opiskeluhuollon monialaisen asiantuntijaryhmän kehittämistyö Lapsi –ja perhepalvelujen muutosohjelman aikana 2017-2018 Päijät-Hämeessä [viitattu 4.2.2019]. Saatavissa: [https://www.huomisenhyvinvointia.fi/assets/uploads/2018/12/VAKAKO-liite PH Yhteinen ty%C3%B6 lapsen asiassa FLINAL.pdf](https://www.huomisenhyvinvointia.fi/assets/uploads/2018/12/VAKAKO-liite_PH_Yhteinen_ty%C3%B6_lapsen_asiassa_FLINAL.pdf)

Halme, J. & Harinen, P. 2012. Hyvä, paha koulu. Helsinki: Unigrafia [viitattu 27.1.2019]. Saatavissa: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/Hyva_paha_koulu.pdf

Harisalo, R. 2011. Luovuuden teknologia. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Hoikkala, T. & Laine, J. 2017. Meidän jengi [viitattu 14.5.2021]. Saatavissa: <https://opinkirjo.fi/wp-content/uploads/2020/10/meidanjengi.pdf>

Hoikkala, T. & Paju, P. 2013. Apina pulpetissa. Gaudeamus: Helsinki.

Honkanen, K. 2016. Koulunuorisotyö ja kouluhyvinvointi [viitattu 27.1.2019]. Saatavissa: <https://docplayer.fi/26866255-Koulunuorisotyö-ja-kouluhyvinvointi-oppilaiden-koulunuorisotyöntekijöiden-ja-koulun-muun-henkilökunnan-arvioimana.html>

Janhunen, K-M. 2013. Kouluhyvinvointi nuorten tulkitsemana. Itä-Suomen Yliopisto. Kuopio.

Kiilakoski, T. 2015. Koulu on enemmän. Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Kolehmainen, M. & Lahtinen, P. 2014. Nuorisotyötä koulussa. Yhteisen toimintamallin kehittäminen. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Konu, A. 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Tampere: Tampereen yliopisto.

Lahten kaupunki 2017. Lahti koulutuksellisen tasa-arvon kärjessä [viitattu 14.5.2021]. Saatavissa: <https://www.epressi.com/tiedotteet/kotimaa/lahti-koulutuksellisen-tasa-arvon-karjessa.html>

Lahten kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2021 [viitattu 14.5.2021]. Saatavissa: <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/4041413>

Lahten nuorisopalvelut 2021 [viitattu 7.5.2021]. Saatavissa: <https://www.lahti.fi/tiedostot/koulunuorisotyon-esite/>

Lahten nuorisopalvelut 2015. Toimintamuotoja, pohdintoja ja ideoita koulunuorisotyön toteuttamiseen.

Lahtinen, M. 2011. Oppilas – ja opiskelijahuolto. Teoksessa Aaltonen, K (toim). Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Tietosanoma:Helsinki, 69-73.

Lasten – ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2018-2021 [viitattu 11.4.2021]. Saatavissa: <https://www.lahti.fi/tiedostot/lasten-ja-nuorten-hyvinvointisuunnitelma/>

Niskala, M. & Pulju, M. 2014. Jaettu toimijuus – lapsen hyvinvoinnin tukeminen yksilöllisenä ja yhteisöllisenä kysymyksenä. Teoksessa Lakkala, S.,Kangas, H., Pulju, M. Yhdessä toimimalla kohti hyvinvoivaa koulua. 51-74. Lapin yliopisto:Rovaniemi

Nuorisolaki 1285/2016

Nuppola, S. 2013. Kuokkavieraana koulussa? Nuorisotyöntekijän rooli ja nuorisotyön mahdollisuudet koulun moniammatillisessa kasvatustyössä. Sosiaalityön, sosiaalipedagogiikan linjan pro gradu –tutkielma. Tampere: Tampereen Yliopisto.

Ojasalo, K., Moilanen, T., Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. WSOYPro:Helsinki.

Opetushallitus 2021. Perusopetuksen opetussuunnitelman ydinasiat [viitattu 12.4.2021]. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-ydinasiat>

Opetus –ja kulttuuriministeriö 2021. Valtakunnallinen nuorisotyön ja politiikan ohjelma 2020-2023 [viitattu 11.4.2021]. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162007/OKM_2020_2_VANUPO_fi_u.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Oppilas –ja opiskelijahuoltolaki 2013/1287

Paju, P. 2011. Koulua on käytävä. Etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena tilana. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Perälä, M-L., Hietanen-Peltola, M., Halme, N., Kanste, O., Pelkonen, M., Peltonen, H., Huurre, T., Pihkala, J. & Heiliö, P-L. 2015. Monialainen opiskeluhoolto ja sen johtaminen.

Perusopetuslaki 1998/628

Pohjola, K. 2010. Nuorisotyö koulussa. Mikkelin ammattikorkeakoulu:Mikkeli

Rajakaltio, H. 2011. Moninaisuus yhtenäisyydessä. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Turku: Turun ammattikorkeakoulu

Soanjärvi, K. 2011. Mitä on ammatillinen nuorisotyö? Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa [viitattu 5.5.2021]. Saatavissa: https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Unelius, H. 2019. Koulunuorisotyöntekijän tehtävän määrittelyä. Sähköpostiviesti. Vastaanottaja: Junnila, E. Lähetetty 15.5.2019.

Valtioneuvosto. 2021. Lapset, nuoret ja koronakriisi [viitattu 14.5.2021]. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162647/VN_2021_2.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Wallin, A. 2011. Sosiaalityö koulussa. Tietosanoma:Tallinna.

Liite 1. Nuorisotyöstä koulun arjessa

NUORISOTYÖTÄ KOULUN ARJESSA

Kuvaus koulunuorisotyöstä Lahdessa

Johdanto

Tämän opinnäytetyönä tehdyn kuvauksen tarkoituksena on kuvata Lahdessa toteutettavaa koulunuorisotyötä. Kuvaus sisältää perustietoa koulunuorisotyöstä, ja se tarjoaa tietoa kaikille koulunuorisotyöstä kiinnostuneille.

Koulunuorisotyö on nuorten osallisuutta edistävä työmuoto, jonka kohderyhmää ovat yläkouluikäiset nuoret. Koulunuorisotyön tarkoituksena on tuoda kouluun nuorisotyöllistä osaamista, jonka kautta voidaan edistää oppilaiden välistä vuorovaikutusta, lisätä nuorten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia ja tarjota matalan kynnyksen tukea nuorten arkeen. Koulunuorisotyöntekijä on aktiivinen toimija, joka tuo koulun moniammatilliseen työskentelyyn nuorisotyöllisen näkökulman.

Koulunuorisotyötä toteuttaa Lahden nuorisopalvelut.

Nuorisotyön tarkoitus ei ole ainoastaan antaa valmennusta tulevaan vaan myös hyvää mieltä tähän hetkeen, vastapainoa koulutyölle, iloa ja hauskuutta juuri tässä hetkessä ja elämäntilanteessa!

Koulunuorisotyö

Koulunuorisotyö on koululla toteutettavaa nuorisotyötä, jolla tähdätään nuorten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Toiminnan lähtökohtina ovat ennakoiva työote ja nuorisotyölliset menetelmät, joiden kautta toimimalla pyritään koulun toimintakulttuurin ja yhteisöllisyyden edistämiseen.

Koulunuorisotyön tavoitteena on luoda kouluun yhteisöllinen henki, jossa jokaisella nuorella on mahdollisuus olla osallisena ja vaikuttaa. Työn tavoitteena on edistää kouluhyvinvointia, nuorten keskinäistä vuorovaikutusta, ja ennaltaehkäistä syrjäytymistä.

Koulunuorisotyöntekijä kohtaa nuoria pääsääntöisesti välituntien aikana. Osassa kouluista on oma välituntitila, jossa oppilaat voivat viettää välitunteja turvallisessa ympäristössä. Välituntitilassa on esimerkiksi pelivälineitä, pelejä ja lehtiä, ja sinne voivat hakeutua kaikki oppilaat. Välituntitila tuo omalta osaltaan mahdollisuuden oppilaiden väliseen tutustumiseen ja ryhmäytymiseen.

Koulunuorisotyön ja koulun yhteistyö perustuu kouluyhteistyösuunnitelmaan. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä alueen nuorisonohjaajien, koulun johdon, nuorisopalveluiden palvelupäällikön ja mahdollisten muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Jokaisen alueen ja koulun erityispiirteet ja tarpeet huomioidaan suunnitelmassa. Koulunuorisotyö perustuu nuorisopalveluiden kehittämisohjelman tavoitteisiin ja Lahden kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelman kirjauksiin.

Koulunuorisotyöntekijän työnkuva

Koulunuorisotyöntekijä on aktiivinen toimija, joka tuo koulun moniammatilliseen työskentelyyn nuorisotyöllisen näkökulman. Koulunuorisotyöntekijän tarkoituksena on edistää nuorten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia, ja luoda tilanteita ja mahdollisuuksia osallisuuden toteutumiselle. Tarkoituksena on olla kohtaava, kiireetön, helposti lähestyttävä ja läsnä oleva aikuinen.

Nuorisotyöntekijä

- Edistää nuorten kasvua ja itsenäistymistä, sekä näihin liittyvien tietojen ja taitojen oppimista
- Tukee nuorten harrastamista
- Edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, sekä oikeuksien toteutumista

Koulunuorisotyöntekijä toimii yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä ja suunnitelmallisessa luokkatyöskentelyssä ryhmädynamiikan ja nuorisotyön asiantuntijana.

Koulussa nuorisotyöntekijä osallistuu yhteisiin kokouksiin ja kehittämispäiviin, sekä sovittuihin tiimeihin ja henkilöstön tapahtumiin.

Työmuodot ja menetelmät

Luokkien kanssa tehtävä työ

Luokkatyöskentelyä tarvitaan usein yhteishenkeen ja luokan sosiaalisiin suhteisiin liittyvissä asioissa. Luokkatyöskentely voi pitää sisällään havainnointia, ja nuorisotyöllisin menetelmin luokkien erilaisten kehitysvaiheiden tukemista. Luokkien kanssa työskentely on nuoria osallistavaa.

Koulunuorisotyöntekijä on mukana käymässä läpi vuosittaisten Mitä kuuluu -kyselyjen -tuloksia luokkien kanssa, ja suunnittelemassa ja toteuttamassa jatkotyöstöä esiin nousseiden tarpeiden mukaisesti. Luokkien ja ryhmien kanssa tehtävässä työssä hyödynnetään monipuolisesti nuorisotyöllistä ryhmänohjausosaamista.

Toimintakokemuspäivä on 7-luokkalaisille, yläkoulunsa aloittaville suunnattu kokonaisuus, jonka tavoitteena on edesauttaa positiivisen ryhmähengen syntymistä ja lisätä oppilaiden yhteistyötaitoja. Päivän toteuttamisesta vastaa koulunuorisotyöntekijä yhdessä alueen nuorisonohjaajan kanssa. Toimintakokemuspäivä toteutetaan oman alueen nuorisotilassa tai muussa Nuorisopalveluiden toimipisteessä.

Pienryhmätyö

Pienryhmätyötä toteutetaan tarpeen mukaan. Ryhmiä voidaan koota ajankohtaisten aiheiden ja ilmiöiden mukaan, esimerkiksi nuorten arjenhallinnan tukemiseen tai oppilaiden välisiin sosiaalisiin suhteisiin liittyen. Pienryhmien kanssa työskentely on tavoitteellista, ja menetelmät valitaan tavoitteiden mukaan.

Yksilötyö

Yksilötyössä korostuu ennaltaehkäisevä näkökulma, jossa varhaisella tuella voidaan ennaltaehkäistä ongelmien kasautumista. Usein nuoret hakeutuvat nuorisotyöntekijän luo vapaamuotoisesti ja haluavat keskustella elämänhallintaan liittyvistä asioista. Joskus nuoret voivat tarvita tukea osallistumiseen, ja esimerkiksi harrastuksen aloittamiseen. Yksilötyö ei kuitenkaan ole koulunuorisotyön pääasiallinen toimintatapa, ja on tärkeää, että koulussa sovitaan tehtäväjaosta esimerkiksi kuraattorin ja opettajien kanssa.

Koko koulun tasolla toteutettava työ

Koulunuorisotyöntekijä on säännöllisesti mukana oppilaskunnan hallituksen ja tukioppilaiden kanssa tehtävässä työssä, ja toimii näissä opettajan työparina. Tukioppilastyössä koulunuorisotyöntekijä on nuorten tukena heidän suunnitellessa omaa toimintaansa. Oppilaskunnan hallituksen koulutustilaisuuksissa hyödynnetään Nuorisopalveluiden tiloja.

Eri luokka-asteille toteutetaan teematapahtumia, joiden sisältö muodostuu ajankohtaisista aiheista. Teemapäivien sisältö yhdistyy koulussa käsiteltyihin aihekokonaisuuksiin, ja tukee näin myös oppimista. Teemapäivät toteutetaan erilaisia oppimisympäristöjä hyödyntäen.

Yhteistyö vanhempien kanssa

Koulunuorisotyöntekijä tapaa vanhempia vanhempainilloissa, vertaiskahviloissa, sekä tarvittaessa huoltajatapaamisissa. Koulunuorisotyöntekijä on mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja tuottamassa sisältöä vanhempainiltoihin. Koulunuorisotyöntekijä voi myös olla mukana vanhempainyhdistyksessä nuorisotyön edustajana.

Koulujen välinen yhteistyö

Koulujen välinen yhteistyö pitää sisällään esimerkiksi tukioppilaiden ja oppilaskunnan hallituksen yhteisiä koulutustilaisuuksia. Koulujen kesken voidaan myös koota ja toteuttaa pienryhmätyötä.

Yhteistyö opettajien kanssa

Koulunuorisotyöntekijä ja opettajat voivat toimia työparina esimerkiksi luokkien yhteishenkeen ja vuorovaikutussuhteisiin liittyvissä asioissa.

Tavoitteena on koulunuorisotyöntekijän ja opettajan keskinäinen yhteistyö, jossa kumpikin toimii oman ammatillisen viitekehyksensä puitteissa. Erilaista osaamista tulee arvostaa ja hyödyntää.

Koulunuorisotyöntekijä voi olla mukana esimerkiksi eri oppiaineiden toiminnallisten kokonaisuuksien järjestämisessä ja toteuttamisessa. Koulunuorisotyöntekijä voi tuottaa sisältöä eri luokka-asteille suunnitelluille tunneille, kuten 7-luokkalaisten luokkatunneille. Teemoina voivat olla esimerkiksi ryhmään liittyminen ja kuuluminen, yhdessä tekeminen, vuorovaikutustaidot

Oppilashuoltotyö

Oppilashuoltotyö toteutuu yhteisöllisenä ja yksilöllisenä oppilashuoltona.

Yhteisöllisen oppilashuollon painopistealueita ovat kouluviihtyvyyden ja oppilaiden kuulluksi tulemisen lisääminen, sekä myönteisen vuorovaikutuskulttuurin ja osallisuutta edistävän toimintakulttuurin luominen. Yhteisöllinen oppilashuolto puuttuu poissaoloihin, päihteiden käyttöön ja kiusaamiseen. Yhteisöllisen oppilashuollon tarkoituksena on seurata, kehittää ja arvioida oppilasryhmien ja koko koulun hyvinvointia. (Hyvää oppimista Lahdessa 2020.) Koulunuorisotyöntekijä on aktiivinen toimija sekä nuorisotyön ja ryhmädynamiikan asiantuntija koulun yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä.

Yksilökohtainen oppilashuolto tukee oppilasta koulussa ja kotona. Oppilaan tueksi voidaan koota monialainen asiantuntijaryhmä. (Hyvää oppimista Lahdessa 2020.) Koulunuorisotyöntekijä osallistuu yksilökohtaiseen oppilashuoltoon tarpeen mukaan. Koulunuorisotyöntekijä on ryhmässä mukana ryhmädynamiikan asiantuntijana ja huolehtii nuoren kuulluksi tulemisesta. Koulunuorisotyöntekijä tuo esiin nuoren vahvuuksia, ja voi tavata nuorta myös yksilöllisesti. Nuorisotyöntekijä voi olla nuoren tukena erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, sekä ohjata esimerkiksi harrastusten tai pienryhmien pariin. (Haavisto 2018.)

Lasten ja nuorten hyvinvointityö

Lahdessa lasten ja nuorten hyvinvointityötä toteutetaan alueellisesti. Palvelualueita on kolme, eteläinen, itäinen ja pohjoinen. Hyvinvointityötä ohjaa ja organisoii aluejohtotiimi. Yhdessä alueen toimijoiden kanssa hyvinvointityötä suunnitellaan alueellisissa hyvinvointiseminaareissa kaksi kertaa vuodessa. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2018-2021.)

Koulunuorisotyöntekijät ja alueen nuorisonohjaajat osallistuvat lasten ja nuorten hyvinvointityöhön hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Alueellisen yhteistyön tavoitteena on huomioida nuori kokonaisvaltaisesti. Nuoria voidaan esimerkiksi ohjata harrastustoimintojen ja vapaa-ajan palveluiden pariin.

Alueen nuorisotyöntekijät suunnittelevat ja toteuttavat alueella tehtävää koulunuorisotyötä yhdessä. Yhteisiä toimintoja ovat esimerkiksi:

- Toimintakokemuspäivien toteuttaminen
- Nuorisopalveluiden teematuntien toteuttaminen yhdessä koululla
- Yhteinen osallistuminen tapahtumiin sekä koululla että nuorisotilalla
- Nuorisopalveluiden tapahtumia ja toimintoja mainostetaan koululla
- Yhteinen vapaamuotoinen välituntitoiminta koululla
- Nuorisotalojen hyödyntäminen oppimisympäristönä
- Loma-aikojen toimintoja suunnitellaan, markkinoidaan ja toteutetaan yhdessä

Lähteet:

Haavisto, A. 2018. Yhteinen työ lapsen asiassa [viitattu 5.5.2020]. Saatavissa: https://www.huomisenhyvinvointia.fi/assets/uploads/2018/12/VAKAKO-liite_PH_Yhteinen_ty%C3%B6_lapsen_asiassa_FINAL.pdf

Kiilakoski, T. 2014. Koulu on enemmän. Juvenes Print:Tampere.

Unelius, H. 2019. Lahden nuorisopalvelut. Sähköposti 14.5.2019.

Lahden Nuorisopalvelut 2015. Toimintamuotoja, pohdintoja ja ideoita koulunuorisotyön toteuttamiseen.

Lasten –ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. 2018. Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät toimet, palvelut ja palvelurakenne [viitattu 5.5.2020]. Saatavissa: https://www.lahti.fi/PaatoksentekoSite/strategia-ja-talousSite/Documents/lasten_ja_nuorten_hyvinvointisuunnitelma.pdf

Hyvää oppimista Lahdessa 2020. Oppilashuolto tukee oppilaan hyvinvointia [viitattu 5.5.2020]. Saatavissa: https://www.lahti.fi/PalvelutSite/PerusopetusSite/Documents/'Hyv%C3%A4%C3%A4%20oppimista%20Lahdessa'%20-opas_tulostettava%20versio.pdf

